

Arxiu històric FUNDACIÓ JAUME BOFILL

Situació i problemes del sector urbà Port – Zona Franca

Secretariat de Coordinació per al Desenvolupament
(SECOD)

DESEMBRE 1972

INFORME

SITUACIÓ I PROBLEMES DEL SECTOR URBÀ PORT - ZONA FRANCA.

SITUACIÓN Y PROBLEMAS DEL SECTOR URBANO PORT - ZONA FRANCA.

PORT, EDUARDO AUNÓS, SANTIVERI, CAN CLOS, PLUS ULTRA, POLVORÍN

Preparat i editat per

Preparado y editado por

: SECRETARIAT DE COORDINACIÓ PER AL DESENVOLUPAMENT
(SECOD)

Realitzat per persones
pertanyents a:

Realizado por personas
pertenecientes a:

- COMUNITAT PARROQUIAL NTRA. SRA. DEL PORT
- COMUNITAT PARROQUIAL DE POLVORÍN
- CENTRE SOCIAL DE LA VINYA. PLUS ULTRA
- CENTRE DE CULTURA POPULAR I PROMOCIÓ FEMENINA "ÀNCORA".
POLVORÍN.
- CENTRE SOCIAL DE EDUARDO AUNÓS
- CENTRE SOCIAL DE CAN CLOS
- GRUPOS DE JOVENES DEL INSTITUTO SOCIAL DE LA JUVENTUD
- ASOCIACIÓN DE VECINOS DE NTRA. SRA. DEL PORT

Setembre 1972

Septiembre 1972

P.U/1

Secretariat de Coordinació per al Desenvolupament (SECOD)

Secretariat Diocesà "Iustitia et Pax"

BARCELONA

*Ha obrado con brazo potente,
ha dispersado a los de corazón presuntuoso.
Ha derrotado de sus tronos a los poderosos
y ha ensalzado a los humildes.
Ha llenado de bienes a los pobres
y a los ricos los ha despedido de vacío.*

Lucas 1, 46-53

Í N D E X

INTRODUCCIO

I. CARACTERISTIQUES BASIQUES DEL SECTOR:

En un extrem de Barcelona	1
El naixement dels barris.	3
La població	9
Aproximació als ingressos dels nostres barris	11
El sector terciari: comerços i serveis	13

II. ELS BARRIS: SITUACIÓ I PROBLEMES 19

Ensenyament	21
Assistència mèdico-sanitària.	23
Equipament cultural i recreatiu	25
Equipament tècnico-urbanístic	27
Vivenda	29
Comunicacions	29
Comerços.	31
Abocadors d'escombraries.	33

III. PER A UNA ACTUACIÓ COMUNITÀRIA:

Les bases de partida.	35
Notes per a un programa d'actuació solidària.	35
Objectius materials	37
Consideració final	43

Í N D I C E

INTRODUCCION

I. CARACTERÍSTICAS BÁSICAS DEL SECTOR:

En un extremo de Barcelona	0
El nacimiento de los barrios.	2
La población.	8
Aproximación a los ingresos de nuestros barrios	10
El sector terciario: comercios y servicios	12

II. LOS BARRIOS: SITUACIÓN Y PROBLEMAS. 18

Enseñanza	20
Asistencia médico-sanitaria	22
Equipamiento cultural y recreativo	24
Equipamiento técnico-urbanístico.	26
Vivienda.	28
Comunicaciones	28
Comercios	30
Vertederos de basura.	32

III. PARA UNA ACTUACIÓN COMUNITARIA:

Las bases de partida.	34
Notas para un programa de actuación solidaria	34
Objetivos materiales.	36
Consideración final	42

EN UN EXTREMO DE BARCELONA

El sector Port - Zona Franca está situado en el límite suroeste del término municipal de Barcelona, Distrito II, lindando con L'Hospitalet de Llobregat.

A pesar de constituir una constelación de barrios de distintos orígenes y evolución, éstos configuran juntos -posiblemente a causa de su marginación del resto de la ciudad-, un sector urbano unitario, un gran barrio.

Sus límites están suficientemente definidos. Al N. está bordeado -de manera más o menos generosa- por la Gran Vía; al S., por las instalaciones portuarias; al E., por la montaña de Montjuïc, y por la Zona Franca al Oeste.

Esta constelación de barrios se vertebra por dos ejes de idéntico sentido: la calle de Ntra. Sra. del Port y el Paseo de la Zona Franca. La organización forzosamente lineal del tejido urbano en el entorno de estos dos viales, concede un aspecto peculiar al sistema de relaciones del sector. Las de más intensidad se efectúan alrededor de la calle principal, la cual hasta cierto punto y salvando lógicas diferencias -estéticas en especial-, lleva a cabo una función muy similar a "las ramblas" de cualquier pequeño municipio del país. El Paseo de la Zona Franca incide de forma distinta: su aún escasa ocupación residencial y el hecho de ser una vía rápida, lo convierten más en una barrera de separación que en un área de relaciones. Tan sólo el núcleo de viviendas de SEAT, que cuenta con un equipamiento comercial de una cierta entidad, da motivos de volumen significativo para atravesar el Paseo.

Sólo a partir de este primer esbozo del sistema de vialidad básico, es posible distinguir unos primeros elementos de los muchos que componen la definitiva imagen de la zona: la marginación -física, administrativa, urbanística, etc.- respecto del resto de la ciudad.

En efecto, el Paseo de la Zona Franca, concebido y realizado como vial de gran capacidad de absorción de tráfico -seis carriles de circulación-, está pensado, única y exclusivamente, al servicio de la zona industrial. En toda su longitud, encontramos un solo paso de peatones regulado por semáforo. Este hecho, que no solo rompe la estructura del sector sino que ocasiona situaciones de peligro muy tangibles, continúa a pesar de que la progresiva ocupación del Paseo por nuevos bloques de viviendas es ya una realidad.

Este carácter subsidiario de la actividad residencial frente a otras funciones (zona industrial, viales de circulación rápida, cementerio, depósitos de basuras, etc) ha caracterizado y caracteriza las relaciones del sector con la ciudad. Port - Zona Franca es una especie de cajón de sastre, de comodín para el resto de Barcelona.

Esta afirmación es algo más que una impresión subjetivista porque la realidad es perfectamente objetivable.

Esta realidad es la de que en un área urbana de Barcelona habitada por casi 30.000 personas, existen:

- a. un cementerio municipal, lugar que desde la erradicación del entierro en las iglesias se ubica en puntos alejados del casco urbano.
- b. vertederos municipales de basura (suprimidos desde principios de 1972).
- c. vía férrea. Atraviesa el sector en sentido paralelo e inmediato a la calle de Ntra. Sra. del Port. El paso a nivel que une esta vía con el barrio del Polvorín, no tiene servicio de guarda.
- d. un vial rápido: el Paseo de la Zona Franca.

¿Son éstos la infraestructura y el equipamiento básico de un barrio de Barcelona?

El estado y situación del sector, considerado como un conjunto, quedan justamente definidos por uno de los dictámenes realizado por técnicos del SECOD: "Este conjunto se halla, a efectos urbanísticos prácticamente incomunicado (incomunicación entendida en el sentido de que no existen relaciones con grupos urbanos contiguos ni entre sí, y que ello no puede producirse de una forma normal a menos que se recorran a pie

I. INTRODUCCIO: CARACTERÍSTIQUES BÀSIQUES DEL SECTOR

EN UN EXTREM DE BARCELONA

El sector Port - Zona Franca està situat al límit sud-oest del terme municipal de Barcelona, Districte II, prop de l'Hospitalet de Llobregat.

Malgrat que constitueix una constel·lació de barris d'orígens i evolució diferents, tots junts configuren -possiblement a causa de la seva marginació de la resta de la ciutat- un sector urbà unitari, un gran barri.

Els seus límits són prou definits. Al nord és vorejat -de manera més o menys generosa- per la Gran Via; al sud, per les instal·lacions portuàries; a l'oest, per la muntanya de Montjuïc, i per la Zona Franca a l'oest.

Aquesta constel·lació de barris es vertebrava a l'entorn de dos eixos d'identificació: el carrer de Nostra Senyora del Port i el Passeig de la Zona Franca. L'organització forçadament lineal del teixit urbà a l'entorn d'aquests dos vials, concedeix un aspecte peculiar al sistema de relacions del sector. Les més intenses s'efectuen a l'entorn del carrer principal, el qual fins a cert punt i salvant lògicament diferències -especialment estètiques-, duu a terme una funció molt similar a "les Rambles" de qualsevol petit municipi del país. El Passeig de la Zona Franca incideix de forma diferent: la seva encara escassa ocupació residencial i el fet de ser una via ràpida, el converteix més en una barrera de separació que en una àrea de relacions. Tan sols el nucli de vivendes de la SEAT, que compta amb un equipament comercial d'una certa entitat, dona motius de volum significatiu per a travessar el Passeig.

Tan sols d'aquest primer esbós del sistema de viabilitat bàsica és possible esbrinar uns primers elements dels molts que componen la definitiva imatge de la zona: la marginació -física, administrativa, urbanística, etc. - respecte a la resta de la ciutat.

En efecte, el Passeig de la Zona Franca, concebut i realitzat com a vial de gran capacitat d'absorció de tràfic -sis carrils de circulació-, està pensat, únicament i en exclusiva, al servei de la zona industrial. En tota la seva longitud, tan sols trobem un pas de peatons regulat per semàfor. Aquest fet, que no únicament trenca l'estructura del sector, sinó que ocasiona situacions de perill molt tangibles, continua malgrat que la progressiva ocupació del Passeig per nous blocs de vivendes, és ja una realitat.

Aquest caràcter subsidiari de l'activitat residencial enfront d'altres funcions (zona industrial, vials de circulació ràpida, cementiri, dipòsits d'escombraries, etc.) ha caracteritzat i caracteritza les relacions del sector amb la ciutat. Port - Zona Franca és una mena de calaix de sastre per a la resta de Barcelona.

Aquesta afirmació és quelcom més que una impressió subjectivista perquè la realitat és perfectament objectivable.

I aquesta realitat és que en una àrea urbana de Barcelona habitada per prop de 30.000 persones, existeixen:

- a. un cementiri municipal, lloc que des de l'erradiació de l'enterrament a les esglésies, s'ubica en punts allunyats del casc urbà.
- b. abocadors municipals d'escombraries (suprimits des de principis de 1972).
- c. via fèrria. Travessa el sector en sentit paral·lel i immediat al carrer de Ntra. Sra. del Port. El pas a nivell que uneix aquesta via amb el barri del Polvorín, no té servei de guarda.
- d. un vial ràpid: el Passeig de la Zona Franca.

Aquests són la infraestructura i l'equipament bàsic d'un barri de Barcelona?

L'estat i situació del sector, considerat com a conjunt, queden prou definits per un dels dictàmens realitzat per tècnics del SECOD: "Este conjunto se halla, a efectos urbanísticos, prácticamente incomunicado (incomunicación entendida en el sentido de que no existen comunicaciones -relaciones- con grupos urbanos contiguos ni entre sí, y que ello no puede producirse de una forma normal a menos que se recorran distancias

distancias absolutamente atípicas para una zona urbana). La red viaria es deficiente y no tiende a establecer relaciones entre los habitantes. En este sentido, las únicas vías que ahora (P^o Zona Franca) o en un futuro (Ferrocarriles Catalanes) podrían ejercer alguna función definidora, están pensadas con una finalidad ajena a la actividad del área en cuestión por lo que, en realidad, operan o operarán como un separador sin matices de ningún tipo".

EL NACIMIENTO DE LOS BARRIOS

La expansión de las áreas suburbanas de las ciudades obedece a un denominador común: la necesidad de viviendas generada por el aumento de puestos de trabajo en la industria o los servicios. La ubicación de estas nuevas viviendas se presenta en forma de ocupación de terrenos periféricos, es decir, en aquellas áreas donde el precio del suelo resulta inferior.

La formación de Port - Zona Franca no ha seguido este tipo de proceso. Por su situación respecto a "Poble Sec" debería haberse ocupado a partir de él "en mancha de aceite", es decir, en la forma normal de la expansión de Barcelona (incluso en la vertiente del Collcerola); pero Montjuïc, con sus especiales características, frustró esta en principio "lógica" tendencia, quedando el sector relegado a un papel muy especial: el de área residual de determinadas actuaciones públicas.

Así, podemos constatar como "Can Tunis" es consecuencia del consorcio del Puerto Franco en el año 1920. El grupo Eduardo Aunós, más conocido como "Casas Baratas", nace a raíz de la Exposición de 1929. El Polvorín y "Can Clos" se crean con motivo del Congreso Eucarístico.

En este sentido, profundizar algo más en el origen y características de los barrios puede aportar elementos importantes para una correcta interpretación de la problemática de esta parte de Barcelona.

"CAN TUNIS". Lo que sobrevive a la última ampliación del Puerto Franco es bastante reducido: 420 barracas, en gran parte habitadas por personas de etnia gitana. Como conjunto, está totalmente olvidado. Su escasa dimensión, y posiblemente otros factores, hacen que esta histórica área de barraquismo permanezca en las más desfavorables condiciones de su larga trayectoria.

EDUARDO AUNÓS. ("Casas Baratas"). Es un hecho suficientemente conocido que las obras realizadas en Barcelona en el período de la Dictadura del Gral. Primo de Rivera, dieron lugar a una importante avalancha inmigratoria. Gran parte de estas transformaciones fueron realizadas para preparar el equipamiento e infraestructura necesaria para la realización de la Exposición Universal en Montjuïc.

Buena parte de los obreros recién llegados se instalaron cerca de su lugar de trabajo -la montaña de Montjuïc-, dando lugar a la creación de un área de barracas que se interfería con el carácter suntuoso y pujante que quería darse a la Exposición Universal.

Por esta causa, buena parte de los primeros barraquistas fueron trasladados a unas nuevas viviendas ubicadas cerca de la Zona Franca, en unos terrenos propiedad del Sr. Eduardo Aunós cedidos a este fin.

Esta fue la razón inicial de la creación del grupo de viviendas conocido por "Casas Baratas".

Los habitáculos contruidos -de planta baja- resultaron insuficientes para todos los presuntos habitantes. La solución fue realmente sencilla. En la misma montaña se levantó una pared que separaba la parte monumental de Montjuïc de la que acogía a los hombres que en gran parte la habían hecho posible. Este último núcleo de barracas ha prolongado su existencia durante más de 40 años hasta que, muy recientemente, los últimos residentes localizados en la zona conocida por Las Banderas y "Can Valero" consiguieron un bien de elemental exigencia: la vivienda.

atípicas absolutament, a pie, para una zona urbana). La red viaria es insuficiente y no tiende a establecer relaciones entre los habitantes. En este sentido, las únicas vías que ahora (P^o Zona Franca) o en el futuro (Ferrocarriles Catalanes) podrían ejercer alguna función definidora, están pensadas con una finalidad ajena a la actividad del área en cuestión por lo que, en realidad, operan o operarán como un separador sin matices de ningún tipo".

EL NAIXEMENT DELS BARRIS

L'expansió de les àrees suburbials de les ciutats obeeix a un denominador comú: la necessitat de vivendes generada per l'augment dels llocs de treball a la indústria o als serveis. La ubicació d'aquestes noves vivendes es presenta en forma d'ocupació de terrenys perifèrica, és a dir, a aquelles àrees on el preu del sòl resulta inferior.

La formació del Port - Zona Franca no ha seguit aquest tipus de procés. Per la seva situació en relació al Poble Sec hauria d'haver-se ocupat a partir d'ell en "taca d'oli", és a dir, en la forma normal de l'expansió de Barcelona (àdhuc en la vessant del Collcerola); però Montjuïc, amb les seves especials característiques, va frustrar aquesta, en principi, "lògica" tendència, quedant el sector relegat a un paper molt especial: el d'àrea residual de determinades actuacions públiques.

Així, podem constatar com "Can Tunis" és conseqüència del consorci del Port Franc en l'any 1920. El grup Eduard Aunós, més conegut per "Cases Barates", neix a rel de l'exposició de 1929. "El Polvorín" i "Can Clos" són creats en motiu del Congrés Eucarístic.

En aquest sentit, aprofundir una mica més en l'origen i característiques dels barris, pot aportar elements importants per a una correcta interpretació de la problemàtica d'aquest tros de Barcelona.

CAN TUNIS. El que resta després de la darrera ampliació del Port Franc és bastant reduït: 420 barraques, en gran part habitades per persones d'ètnia gitana. Com a conjunt, petit conjunt, està totalment oblidat. La seva escassa dimensió, i possiblement altres factors, fan que aquesta històrica àrea de barraquisme romanguí en les condicions més desfavorables de la seva llarga trajectòria.

EDUARD AUNÓS. ("Cases Barates") És un fet suficientment conegut que les obres realitzades a Barcelona en el període de la Dictadura del general Primo de Rivera, donaren lloc a un important allau immigratori. Gran part d'aquestes transformacions foren realitzades per a preparar l'equipament i la infraestructura necessaris per a la realització de l'Exposició Universal a Montjuïc.

Una bona part dels obrers nou-arribats s'instal·laren prop del seu lloc de treball - la muntanya de Montjuïc -, donant lloc a la creació d'una àrea de barraques que s'interferia amb el caràcter suntuós i puixant que es volia donar a l'Exposició Universal.

Per aquesta causa, bona part dels primers barraquistes foren traslladats a unes noves vivendes ubicades prop de la Zona Franca, en uns terrenys propietat del senyor Eduardo Aunós, cedits a tal fi.

Aquesta fou la raó inicial de la creació del grup de vivendes conegut per "Cases Barates".

Els habitatges construïts -de planta baixa- van romandre insuficients per a tots els pressumptes habitants. La solució va ser realment senzilla. En la mateixa muntanya s'aixeca una paret que separava la part monumental de Montjuïc de la part que acollia els homes que, en gran part, l'havien fet possible. Aquest darrer nucli de barraques ha prolongat la seva existència durant més de 40 anys fins que, molt recentment, els darrers residents localitzats en la zona coneguda com "las banderas", i Can Valera aconseguiren un bé d'exigència elemental: la vivenda.

Respecte al propi origen de "Casas Baratas", cal remarcar que els seus habitants arrossegueu un dubte d'un pes específic considerable.

Des d'un principi ells mantenen el criteri que cases i terrenys foren donats als

Con respecto al propio origen de Casas Baratas, debe remarcarse que sus habitantes arrastran una duda de considerable peso específico.

Desde un principio, ellos mantienen el criterio de que casas y terreno fueron cedidos a los propios habitantes y que el Patronato Municipal de la Vivienda -actual responsable- es únicamente un agente gestor; pero la realidad -sea o no cierta la cuestión- es que la capacidad de decisión de los residentes es muy reducida, escesivamente reducida.

Un segundo aspecto -éste sí perfectamente constatable- distorsiona la función social de esta degradada zona de vivienda. De acuerdo con las cláusulas que regulan los derechos de ocupación, nadie puede comerciar -vendiendo o traspasando- con su vivienda. Pero lo que sucede hasta el momento presente es que los traspasos por valor de 40, 50 y hasta 60 mil pesetas, son frecuentes.

El mecanismo es sencillo. Los residentes que han mejorado con el tiempo su situación económica, abandonan su vivienda para trasladarse a barrios más habitables. El nuevo inquilino es, en la mayoría de ocasiones, no el más necesitado sino aquel que dispone de los recursos necesarios para pagar el traspaso pedido por el antiguo propietario.

La resultante -de la cual la prensa se ha ocupado en más de una ocasión- es plenamente censurable. En tanto que hay viviendas donde cohabitan dos y tres familias, existen personas que disfrutan del usufructo de dos o tres habitáculos.

Esta situación descrita esquemáticamente es suficientemente conocida incluso por el propio Patronato Municipal -corporación que depende del Ayuntamiento de Barcelona-, pero, a pesar de todo, nada ha sido modificado.

En la actualidad el barrio se compone de unas 600 viviendas -incluidas las 52 que el Patronato construyó en el año 1953- que difícilmente reúnen las condiciones mínimas que pueden exigir en una morada (espacio, estado de la construcción, aislamiento de los agentes externos, etc.). La calificación técnica es muy concreta: reposición total y urgente. (1)

El equipamiento, tanto el técnico como el socio-urbanístico, es inadecuado: alcantarillado insuficiente, ausencia del menor equipamiento sanitario, carencia de equipamiento cultural. La situación de extrema marginalidad física del barrio agrava las insuficiencias dado que la mayor parte de éstas solamente pueden ser solventadas en áreas muy alejadas del mismo barrio.

CAN CLOS. En 1952 se construyeron, en 18 días, unas 185 viviendas provisionales destinadas a acoger a los barraquistas de "la muntanyeta" y Diagonal; en este caso, la motivación básica fue también de orden estético: el Congreso Eucarístico no podía realizarse en un "entourage" de pobreza.

A los nuevos inquilinos se les entrega un contrato renovable mensualmente. Han pasado 20 años y la provisionalidad continua. Veamos por qué. En el año en curso sus habitantes pasarán, de acuerdo con lo pactado, a ser propietarios; propietarios de unas casas provisionales que tienen casi un cuarto de siglo y que fueron construidas en poco más de seis meses.

Pero esto es solamente el principio. En la década de los años cincuenta inciden dos hechos. El primero es que el Plan General de Ordenación de la Comarca de Barcelona lo declara zona verde. No se trataba ya de provisionalidad; ahora es más sencillo: las casas estaban simplemente donde no podían estar. Se empieza, pocos años después, a arrojar basuras en la montaña de Montjuïc; no se parará hasta 1972. "Can Clos" ("circuito aislado completamente del exterior". Diccionario General de la Lengua Catalana, quinta edición) rinde buen honor a su nombre; está situado en una depresión casi circular de la montaña que cae a pico rodeándolo. En la cima del acantilado y en el lleno que lo sigue se acumularon las basuras municipales. Algo más de 150 metros en línea recta es la distancia que hay hasta el barrio. La reglamentación de actividades insalubres o molestas señala 2.000 metros como distancia mínima hasta cualquier punto habitado.

En 1963, el Patronato Municipal de la Vivienda construye cinco bloques, y ello a pesar de las basuras y de que hacía diez años que era zona verde.

Son pisos de venta: 40.000 pts. de entrada y 1.100 pts. al mes durante 20 años. En 1983, 110 familias serán propietarias de viviendas que ocupan el lugar que teóricamente correspondería a espacios verdes.

Por su ubicación física, "Can Clos" recoge buena parte del agua que cae en las cotas más elevadas del semicírculo que la rodea. He aquí un primer factor.

Las basuras arrojadas en las hondonadas de la parte superior dan lugar a un suelo poroso, muy permeable y de escasa consistencia. Este es un segundo factor.

(1) Fueron calificadas ya como zona suburbial en 1957 (Semana del Suburbio).

propis habitants i que el Patronato Municipal de la Vivienda -actual responsable- és únicament agent gestor; però la realitat -sigui o no sigui certa la qüestió- és que la capacitat de decisió dels residents és molt minsa, excessivament minsa.

Un segon aspecte -aquest sí perfectament constatable- distorsiona la funció social d'aquesta degradada àrea de vivenda. D'acord amb les clàusules que regulen els drets d'ocupació, ningú no pot comerciar -venent o traspasant- amb la seva vivenda. Però el que succeeix fins al moment present és que els traspassos per valor de 40, 50 i fins 60 mil pessetes, son freqüents.

El mecanisme és senzill: els residents que amb el temps han millorat la seva situació econòmica abandonen la seva vivenda per a traslladar-se a barris més habitables. El nou inquilí és, en la majoria d'ocasions, no pas el més necessitat sinó aquell que disposa dels recursos necessaris per a pagar el traspàs que l'antic llogater li demana.

La resultant -de la qual la premsa s'ha ocupat en més d'una ocasió- és plenament censurable. Mentre hi ha vivendes on cohabitaven dos i tres famílies, existeixen persones que disfruten de l'usdefruit de dos o tres estatges.

Aquesta situació esquemàticament descrita és prou coneguda, àdhuc pel mateix Patronato Municipal -corporació que depèn de l'Ajuntament de Barcelona- però, malgrat tot, res no s'ha modificat.

En l'actualitat el barri es compon d'unes 600 vivendes -incloses les 52 que el Patronat construí en l'any 1953- que difícilment reuneixen les condicions mínimes que es poden exigir a un habitatge (espai, estat de la construcció, aïllament dels agents externs, etc.). La qualificació tècnica és molt concreta: reposició total i urgent (1).

L'equipament, tant el tècnic com el socio-urbanístic, és inadequat: clavegueres insuficients, absència del més mínim equipament sanitari, cap mena d'equipament cultural. La situació d'extrema marginalitat d'aquestes tan sols poden ser solventades en àrees molt allunyades del propi barri.

CAN CLOS. El 1952 foren construïdes, en 18 dies, unes 185 vivendes provisionals destinades a acollir els barraquistes del sector "la muntanyeta" i Diagonal; en aquest cas, la motivació bàsica va ser també d'ordre estètic: el Congrés Eucarístic no podia realitzar-se en "entourage" de pobresa.

Als nous inquilins se'ls lliurà un contracte renovable mensualment. Han passat 20 anys i la provisionalitat continua. Vegem perquè. Dins l'any en curs els seus habitants passaran, d'acord amb el pactat, a ser propietaris; propietaris d'unes cases provisionals que tenen quasi un quart de segle i que foren construïdes en poc més de 6 mesos.

Però això tan sols és el principi. En la dècada dels anys cinquanta incideixen dos fets. El primer és que el "Plan Genral. de Ordenación de la Comarca de Barcelona" declara zona verda el barri. Ara ja no es tractava de provisionalitat; més senzill: les cases estaven simplement on no podien ser. Pocs anys després s'inicia l'abocament d'escombraries a la muntanya de Montjuïc, no seria aturat fins 1972. Can Clos ("circuit aïllat completament de l'exterior", diccionari General de la Llengua Catalana, cinquena edició) fa prou honor al seu nom; està situat en una depressió quasi circular de la muntanya que l'envolta amb espadells quasi verticals. Al cim d'aquests espadells i a la plana que el segueix s'amuntegaren les escombraries municipals. Poc més de 150 m. en línia recta és la distància que hi ha fins al barri. La reglamentació d'activitats insalubres o molestes senyala dos mil metres com a distància mínima a qualsevol punt habitat.

En 1963, el "Patronato Municipal de la Vivienda" construeix cinc blocs. I això malgrat les dites escombraries i que feia quasi deu anys que era zona verda.

Són pisos de venda: 40.000 ptes. d'entrada i 1.100 ptes. al mes durant 20 anys. En 1983, 110 famílies seran propietàries de vivendes que ocupen el lloc que teòricament correspondria a espais verds.

Per la seva ubicació física, Can Clos recull bona part de l'aigua que cau en les cotes més elevades del semicercle que el volta. Aquest és un primer factor.

Les escombraries abocades als grans clots de la part superior donen lloc a un sòl porós, molt permeable i d'escassa consistència. Aquest és un segon factor.

La contextura física del sòl de la muntanya, a la vegada que molt alterada per la primitiva extracció de les pedreres, és poc consistent (tercer factor).

La summa d'aquests elements va tenir un resultat que tècnicament era perfectament previsible. El 5 de desembre de 1971 la pluja provoca un allau de fang, escombraries i aigua sobre el barri. 26 famílies es quedaren sense vivenda, 6 perden totes les seves pertinences.

(1) Foren qualificades ja com a zones suburbials en 1957 (Semana del suburbio).

La contextura física del suelo de la montaña es, a la vez que muy alterada por la primitiva extracción de las canteras, poco consistente (tercer factor).

La suma de estos elementos tuvo un resultado que técnicamente era perfectamente previsible. El 5 de diciembre de 1971, la lluvia provoca una avalancha de barro, basuras y agua sobre el barrio. Veintiseis familias se quedaron sin vivienda, seis pierden todas sus pertenencias.

El Ayuntamiento aprueba en otoño de 1971 el Plan Parcial de la montaña de Montjuïc. "Can Clos" -viviendas municipales- continua siendo zona verde. En el caso de acudir a la expropiación -teóricamente fácil en este caso y en especial para los bloques construidos en 1963-, ¿cuáles serán los derechos de unas personas a las que un ente oficial les ofreció en su día pisos?

POLVORIN. Este barrio nace como consecuencia de "Can Clos". La primera ocupación de este último implicó que, en muchas viviendas, tuvieran que acomodarse dos y hasta tres familias. Para mejorar la situación, el Patronato Municipal empieza la construcción de 450 nuevas unidades en el lugar denominado Polvorín. Su superficie es muy reducida -42 m²- pero posibilitan el menos que disminuya el hacinamiento. Poco tiempo después, la Mutua Benéfica de la Policía Armada construye 108 viviendas. El derecho a disfrutar de las mismas por parte de los funcionarios del cuerpo policial está condicionado a su permanencia en el cuerpo; cuando lo abandonan, deben dejarlas.

Tiempo después se construyen unas unidades por un sistema denominado "prestación personal". Los hombres, acabada su jornada laboral, aportan su trabajo; el Patronato, los materiales necesarios y la dirección. Estas viviendas ofrecen mejores condiciones que las iniciales; su superficie hasta sobrepasa el mínimo legal de 60 m²; tienen casi 74 m².

El Polvorín es un barrio que, como los demás, tiene también serias deficiencias; a pesar de todo, posiblemente tenga una más satisfactoria apariencia. El Plan Parcial de la montaña de Montjuïc lo declara zona verde.

FOMENTO. Prácticamente en contacto con el Polvorín existe un núcleo residencial más pequeño promocionado por Fomento de Obras y Construcciones. Su construcción data de 1963 y se hicieron un total de 485 viviendas. Posteriormente, alrededor de 1971, se inició la edificación de otras 588 moradas. La característica más remarcable de este núcleo es, posiblemente, el superior nivel socioeconómico de sus residentes; hecho que no ha significado, en especial en los últimos tiempos, un aislamiento en relación al contexto, sino al contrario; han tenido, activa y solidariamente, una participación en los problemas comunes.

El Plan Parcial declaraba inicialmente zona verde a las casas construidas en 1963, pero -no adivinaremos la razón urbanística- no las que se hallaban en construcción.

Después del período de impugnaciones, la proyectada nueva calificación fue abandonada. Es la única modificación que los habitantes del sector han conseguido, por el momento, que fuera incorporada en el Plan Parcial preparado por el Ayuntamiento.

PLUS ULTRA. Se incluye bajo esta denominación un área residencial compuesta por unas 500 viviendas de propiedad particular, de planta baja y uno o dos pisos. Sus habitantes son, junto con los del barrio del Port, de los más antiguos de la zona. El Plan Parcial amenaza a casi la mitad de las casas existentes.

Posteriormente -en 1966- el tantas veces citado Patronato Municipal de la Vivienda construyó 256 viviendas lindando con la calle de Ntra.Sra.del Port, todas ellas de "prestación personal".

Más adelante (1967), el mismo organismo edifica 288 viviendas; las primeras fueron entregadas a los barraquistas ubicados en los solares afectados, a un precio especial: 30.000 ptas. de entrada. En 1968 finalizó la segunda fase, de acceso libre. Pago inicial: 90.000 ptas.

Estos dos bloques -especialmente el segundo- tipo colmena registran el nivel cualitativo más elevado de todas las realizaciones llevadas a cabo por el P.M. de la U. en el sector.

"EL PORT". El barrio que da nombre al sector constituye un núcleo de la vieja Barcelona. Vivían en él los payeses que cultivaban la Zona Franca y los campos vecinos. Su dilatada historia explica el porqué sus habitantes sean en mayoría catalanes de más de dos generaciones.

El núcleo es relativamente pequeño -unas 400 viviendas que revelan la marca del paso del tiempo. Es en esta área donde se encuentran la parroquia (hay otra en el Polvo-

L'Ajuntament aprova la tardor de 1971 el "Plan Parcial" de la muntanya de Montjuïc. Can Clos -vivendes municipals- continua sent zona verda. En el cas d'acudir a l'expropiació -teòricament fàcil en aquest cas i en especial pels blocs construïts el 1963-, quins seran els drets d'unes persones a qui un ens oficial els oferí, en el seu dia, pisos?

POLVORIN

Aquest barri neix com a conseqüència de Can Clos. La primera ocupació d'aquest darrer va implicar que en moltes vivendes haguessin d'encabir-s'hi dues i fins tres famílies. Per a millorar la situació, el "Patronato Municipal" comença la construcció de 450 unitats al lloc anomenat "Polvorín". La seva superfície és molt reduïda -42 m²- però almenys possibiliten que disminueixi l'enfeixament. Poc temps després, la "Mutua Benéfica de la Policía Armada" construeix 100 vivendes. El dret a disfrutar de les mateixes per part dels funcionaris del cos policial està condicionat a la seva permanència al cos: quan el deixen, han d'abandonar-les.

Temps després es construeixen unes unitats per un sistema denominat "prestación personal". Els homes, un cop acabada la seva jornada laboral, aporten el seu treball; el Patronat, els materials necessaris i la direcció. Aquestes vivendes ofereixen millors condicions que les inicials; la seva superfície àdhuc sobrepassa el mínim legal de 60 m²; tenen quasi 74 m².

"El Polvorín" és un barri que, com els altres, també té serioses deficiències; malgrat tot, potser tingui una aparença més satisfactòria. El "Plan Parcial" de la muntanya de Montjuïc el declara zona verda.

FOMENTO

Pràcticament tocant al "Polvorín" existeix un nucli residencial més petit promociionat pel "Fomento de Obras y Construcciones". La seva construcció data de 1963 i es feren un total de 485 vivendes. Posteriorment, als voltants de 1971, es va iniciar l'edificació d'uns altres 500 habitatges. La característica remarcable d'aquest nucli és, possiblement, el superior nivell socio-econòmic dels seus residents; fet que no ha significat, en especial als darrers temps, un aïllement en relació al contexte, ans al contrari; han tingut una participació als problemes comuns activa i solidària.

El "Plan Parcial" declarava inicialment zona verda les cases construïdes en 1963, però -no endevinem la raó urbanística- no pas les que estaven en construcció.

Després del període d'impugnacions, la projectada nova qualificació va ser abandonada. És la única modificació que els habitants del sector han aconseguit, pel moment, que incorporés el "Plan Parcial" preparat per l'Ajuntament.

PLUS ULTRA

Sota aquesta denominació s'inclou una àrea residencial que està composta per unes 500 vivendes de propietat particular, de planta baixa i un o dos pisos. Els seus habitants són, junt amb els del barri del Port, dels més antics de la zona. El "Plan Parcial" amenaça quasi la meitat de les cases existents.

Posteriorment -el 1966- el tantes vegades anomenat "Patronato Municipal" construí 256 vivendes, tocant al carrer de Nostra Senyora del Port, totes elles de "prestación personal".

Més tard, el 1967, el mateix organisme edifica 288 vivendes; les primeres fóren lliurades als barraquistes ubicats en els solars afectats a un preu especial: 30 mil pessetes d'entrada. En 1968, fou finalitzada la segona fase, d'accés lliure pagament inicial: 90 mil pessetes.

Aquests dos blocs -en especial el segon- del tipus rusc registren el nivell qualitatiu més elevat de totes les realitzacions fetes pel "P.M.U." al sector.

EL PORT

El barri que dóna nom al sector constitueix un nucli de la vella Barcelona. En ell hi habitaven els pagesos que conreaven la Zona Franca i camps de l'entorn. La seva dilatada història explica perquè els seus habitants siguin en majoria catalans de més de dues generacions.

El nucli és relativament petit -unes 400 vivendes que denoten el pas del temps-. És en aquesta àrea on es troben la parròquia (n'existeix una altra al Polvorín i la corresponent a les vivendes de la Seat), un dispensari de Patronat privat i les escoles parroquials.

rín y la correspondiente a las viviendas de SEAT), un dispensario de patronato privado y las escuelas parroquiales.

SANTIVERI. - Sólo 60 viviendas edificadas próximas a la fábrica que bautiza con su nombre a la barriada. Son casas antiguas -hechas alrededor de los años 20- de planta baja y piso, con jardín y patio; su fisonomía se acerca bastante al concepto de "la caseta i l'hortet".

Posee este núcleo un problema básico y diferenciado del resto de los barrios. Las casas situadas a nivel inferior que los alrededores, se inundan con extrema facilidad. Esta es una cuestión que sí parece quedará solventada.

SEAT. - No obstante corresponder plenamente la zona de viviendas Seat al sector, no se halla incluida en esta sucinta imagen de los barrios. La razón es muy concreta: por dificultades y también por deficiencias en la conexión entre los barrios, sus residentes no participan en este trabajo colectivo. Este inconveniente nos demuestra a nosotros mismos cuánto camino debemos recorrer hasta llegar a construir una verdadera comunidad.

LA POBLACIÓN

Nuestra voluntad no es la de realizar un análisis demográfico del sector sino de esbozar algunas características poblacionales muy sencillas que permitan una mejor comprensión de nuestros barrios.

El sector, en el año 1971 tenía, según el censo municipal actualizado, una población de 25.297 habitantes; a pesar de todo, tal cifra debe entenderse más en un sentido de orden de magnitud que como valoración exacta. La razón es doble; de una parte, la división del distrito II -al cual pertenece toda la zona- en barrios oficiales (que son los correspondientes a los números 9, 8, 7 y 6, éste último tan sólo parcialmente) refleja insuficientemente la unidad del sector y más compleja la valoración del número de residentes. Así, por ejemplo, el barrio número 6 está integrado por áreas tan diversas como el núcleo del Polvorín y los alrededores de la plaza de Sta. Madrona del Poble Sec, en la otra vertiente de la montaña.

Con todo, no es éste el inconveniente más importante sino la existencia de una duda razonable en cuanto a que el censo oficial no infravalora la población existente.

En efecto, considerando únicamente los barrios reseñados con anterioridad y a partir de la encuesta realizada para determinar el número de personas que cotizan en la "Seguridad Social" (2), se puede considerar que el número real de residentes es del orden de los 20 000; a esta cifra habría que añadir los habitantes del barrio de la Seat, de los bloques de la Caja de Ahorros de la Sagrada Familia y los demás de nueva planta pero anteriores a 1971, ubicados en el comienzo del Paseo de la Zona Franca. La estimación de los habitantes de estas últimas residencias sitúa el total poblacional por encima de los 28.000 habitantes.

Son cuatro los rasgos más característicos de este conjunto de personas:

- a) El predominio de catalanes de origen inmigratorio, que constituye alrededor del 52 por ciento.
- b) El porcentaje de población activa -el 37%- inferior a los valores medios de otros barrios y áreas de características socioeconómicas similares, a causa de un elevado porcentaje de población infantil.
- c) El acusado dominio del trabajador industrial -64%- en cuanto a la distribución por categorías socioprofesionales.
- d) Un número menor de hombres que de mujeres, en relación del 76% aproximadamente.

Podemos deducir de aquí algunos hechos de interés:

- 1º Una población mayoritariamente obrero-industrial e inmigrada como la que componemos tiene, desgraciadamente, unos niveles de formación reducidos y unas posibilidades ínfimas de aumentarlos (largas jornadas de trabajo, fatiga física, pocos ingresos, etc). De ahí la necesidad de contar con un equipamiento cultural que con-

(2) "Necessitat d'equipament sanitari a càrrec de la "Seguridad Social" en la zona Port Zona Franca", SECOD P.U./2

SANTIVERI

Tan sols 60 vivendes edificades pròximes a la fàbrica que bateja amb el seu nom la barriada. Són cases antigues -fetes al voltant dels anys 20- de planta baixa i pis, amb jardí i pati; la seva fesomia s'acosta força al concepte de la "caseta i l'hortet".

Aquest nucli té un problema bàsic i diferenciat de la resta de barris. Les cases situades a un nivell inferior que l'entorn es neguen amb extrema facilitat. Aquesta és una qüestió que sí sembla serà solventada.

SEAT

Malgrat que la zona de vivendes Seat correspon plenament al sector, no està inclosa en aquesta succinta imatge dels barris. La raó és molt concreta: per dificultats i també per deficiències en la connexió entre els barris, els seus residents no participaren en aquest treball col·lectiu. Aquest inconvenient ens demostra a nosaltres mateixos quant camí tenim que recórrer fins a arribar a construir una veritable comunitat.

LA POBLACIÓ

La nostra voluntat no és pas de pretendre realitzar una anàlisi demogràfica del sector, sinó d'esbossar algunes característiques poblacionals molt senzilles que permetin una millor comprensió dels nostres barris.

El sector a l'any 1971 tenia, segons el cens municipal actualitzat, una població de 25.297 habitants; malgrat tot, tal xifra ha de capir-se més en un sentit d'ordre de magnitud que com a valoració exacta. La raó és doble; d'una banda, la divisió del districte II, al qual pertany tota la zona, en barris oficials (que són els corresponents als números 9, 8, 7 i 6, aquest darrer tan sols parcialment) reflexa insuficientment la unitat del sector i la més complexa la valoració del nombre de residents. Així, per exemple, el barri n°6 està integrat per àrees tan diverses com el nucli del "Polvorín" i els entorns de la Plaça Sta. Madrona del Poble Sec, a l'altra vessant de la muntanya.

Amb tot, no és aquest l'inconvenient més important sinó l'existència d'un dubte raonable en quant a que el cens oficial no infravalori el nombre de població existent.

En efecte, considerant únicament els barris ressenyats amb anterioritat i a partir de l'enquesta realitzada per a determinar el nombre de persones que cotitzen a la Seguretat Social (2), es pot considerar que el nombre real de residents és de l'ordre dels 20.000; a aquesta xifra caldria afegir els habitants del barri de la Seat, dels blocs de la Caixa d'Estalvis de la "Sagrada Família" i els demés de nova planta però anteriors a 1971, ubicats al començament del Passeig de la Zona Franca. L'estimació dels habitants d'aquestes darreres residències situa el total poblacional per sobre dels 28.000 habitants.

Quatre són els trets més característics d'aquest conjunt de persones:

- a) El predomini de catalans d'origen immigratori, que constitueixen el voltant del 52 per cent.
- b) Un percentatge de població activa -el 37 per cent- inferior als valors mitjos d'altres barris i àrees de característiques socio-econòmiques similars, a causa d'un elevat percentatge de població infantil.
- c) L'acusat domini del treballador industrial -64 per cent- en quant a la distribució en categories socio-professionals.
- d) Un menor nombre d'homes que de dones, en una relació d'aproximadament el 76 per cent.

D'ací podem deduir alguns fets d'interès:

1er. Una població majoritàriament obrera industrial i immigrada com la que componem té, dissortadament, uns nivells de formació reduïda i unes possibilitats d'augmentar-los mínimes o ínfimes (llargues jornades de treball, fatiga física, pocs ingressos, etc.). D'ací la necessitat de comptar amb un equipament cultural que contraresti, almenys en part, les condicions desfavorables de les quals es parteix.

2on. L'abundància de joves i nens demanda una contrapartida proporcional d'equipament educatiu, d'oci i d'espais adequats per a la pràctica del joc i l'esplai.

(2) Necessitat d'equipament sanitari a càrrec de la "Seguridad Social" en la zona Port - Zona Franca. SECOD P.U./2.

trarreste, por lo menos en parte, las condiciones desfavorables de las cuales se parte.

2°. La abundancia de jóvenes y niños demanda una contrapartida proporcional de equipamiento educativo, de ocio y espacios adecuados para la práctica del juego y el esparcimiento.

3°. La mujer es un personaje de importancia, cuantitativa y cualitativamente, ella puede empujar y dinamizar infinidad de proyectos que de otra forma se perderían en el cajón del olvido.

Abandonando estos aspectos sectoriales relacionados con la población, podemos observar otras características de orden global.

La primera es consecuencia de las relaciones entre población, territorio y equipamiento. El área está compuesta por una constelación escasamente trabada de barrios que en ningún caso superan los 5.000 habitantes (Fomento y Polvorín, conjuntamente, tienen unos 5.000 y Plus Ultra alrededor de los 4.700). Por otra parte, la mayoría de núcleos son de promoción oficial. Estos tres elementos nos conducen a una situación muy desafortunada para nosotros.

Así, nunca o casi nunca se habla, a niveles oficiales, de los déficits de todo el sector, sino de si en el Polvorín falta esto o en "Can Clos" aquello. En segundo término, la propia distribución de los barrios hace que éstos estén infinitamente más pendientes de sus problemas particulares que de los del conjunto (postura que tiene su lógica dado que las deficiencias que sufren son suficientemente importantes).

Consecuencia: los barrios poseen, a su nivel, mínimo equipamiento pero carecen totalmente de servicios y equipamientos a escala de una población de 30.000 habitantes que, además, está situada en un extremo de Barcelona.

En el Plan Parcial de Montjuïc el Ayuntamiento tenía una buena ocasión para remodelar esta área fragmentada en compartimentos, pero, en cambio, la ignoró; su única preocupación fue la de señalar zonas verdes y abrir nuevos viales, sin ocuparse en ofrecer una alternativa válida y justa que aprovechara la ocasión para remodelar la zona en beneficio de los propios habitantes. Y, en este caso -y ello convierte en más grave la actitud del Ayuntamiento- no se trataba de una cuestión de costes, de que representara mayores gastos el hacerlo mejor, sino de conocimiento. de simple y puro conocimiento de la realidad (3).

Así, en tanto que se establecían erradicaciones globales de viviendas ("Can Clos", Polvorín, parte del Port y Plus Ultra) con el consiguiente traslado masivo de población, no se regulaban las condiciones ni la localización de las viviendas necesarias para acoger al ingente número de familias desplazadas. Es decir, se promovía un problema y no se planteaba una solución concreta y pública, la que no deja de corresponder a una concepción altamente original del planeamiento.

La actual línea de ferrocarril era afortunadamente suprimida, pero se sustituía por una vía de circulación rápida, de tal manera que lo que quedaba del sector en el área afectada por el Plan quedaba lindando en toda su longitud con dos vías rápidas -la proyectada y el Pº de la Zona Franca-, las cuales distaban entre sí menos de 100 m. Es el más perfecto caso de aislamiento de una área urbana que conocemos. Pero la fragmentación era más importante aún, dado que, además de los existentes, proyectaban nuevos viales perpendiculares que unían ambas vías rápidas, todos ellos separados entre sí por menos de 100 m. La concepción incurría así en dos contradicciones urbanísticas: se fragmentaba toda una parte del sector, aislándolo aún más del contexto, con el fin de dotar a aquel extremo de la ciudad de viales de gran capacidad pero, al mismo tiempo, se abrían cruces en aquellas vías, no ya por debajo de los 500 m. -separación razonable en vías de circulación pretendidamente rápida- sino incluso inferior a 100 m.

APROXIMACIÓN A LOS INGRESOS DE NUESTROS BARRIOS

Sabemos que nuestros barrios están compuestos por una población fundamentalmente trabajadora, pero teníamos interés en llegar a saber lo que representaba este hecho en relación al contexto de Barcelona ciudad; para ello, nada mejor que saber cuáles son nuestras posibilidades económicas por persona y año.

(3) El "Secretariat de Coordinació" prestó -junto con otros técnicos- asesoramiento urbanístico y jurídico en el período de impugnaciones al Plan. En este sentido, y citándonos a los aspectos estrictamente relacionados del futuro de la zona escasamente

3er. La dona és un personatge d'importància, en quantitat i en qualitat; ella pot empenyer i dinamitzar infinitat de projectes que d'altra manera restarien al calaix de l'oblit.

Abandonant aquests aspectes sectorials relacionats amb la població, podem observar altres característiques d'ordre global.

La primera és conseqüència de les relacions entre població, territori i equipament. L'àrea està composta per una constel·lació escassament travada de barris que en cap cas superen els 5.000 habitants ("Fomento" i "Polvorín" en tenen conjuntament uns 5.000 i Plus Ultra al voltant del 4.700).

Per altra part, la majoria de nuclis són de promoció oficial. Aquests tres elements ens condueixen a una situació molt desafortunada per a nosaltres.

Així, mai o quasi mai no es parla, a nivells oficials, dels déficits de tot el sector sinó de si al "Polvorín" falta això o a Can Clos allò altre. En segon terme, la pròpia distribució dels barris fa que aquests estiguin infinitament més pendents dels seus problemes particulars que dels del conjunt (postura que no deixa de ser lògica donat que les deficiències que pateixen són prou importants).

Conseqüència: els barris tenen, al seu nivell, un mínim equipament però careixen totalment de serveis i equipaments a escala d'una població de 30 mil habitants que, a més, està situada a un extrem de Barcelona.

L'ajuntament tenia amb el "Plan Parcial" de Montjuïc, una bona ocasió per a remodelar aquesta àrea freqüentada en compartiments però, en canvi la ignorà; la seva única preocupació va ser la d'assenyalar zones verdes i obrir nous vials, sense preocupar-se d'oferir una alternativa vàlida i justa que aprofités l'ocasió per a remodelar la zona en benefici dels propis habitants. I, en aquest cas -i això converteix en més greu l'actitud de l'Ajuntament- no es tractava d'una qüestió de costos de que representés majors despeses fer-ho millor, sinó de coneixement, de simple i pur coneixement de la realitat. (3)

Així, mentre que s'estalvien erradicacions globals de vivendes (Can Clos, Polvorín, part del Port i Plus Ultra) amb el consegüent trasllat massiu de població, no es regulaven les condicions ni la localització de les vivendes necessàries per a acollir l'ingent nombre de famílies desplaçades. És a dir, es promovia un problema i no es plantejava una solució concreta i pública, la qual cosa no deixa de ser una concepció altament original del planejament.

L'actual línia de ferrocarril era sortosament suprimida però substituïda per una via de circumvalació ràpida, de tal manera que el que restava del sector en l'àrea afectada pel pla quedava vorejada en tota la seva longitud per dues vies ràpides -la projectada i el passeig de la Zona Franca- les quals distaven entre elles menys de 100 metres. És el cas més perfecte que coneixem d'aïllament d'una àrea urbana. Però la fragmentació era encara més important donat que, a més dels existents, es projectaven nous vials perpendiculars que unien amb dues vies ràpides, tots ells separats entre si per menys de 100 metres. La concepció incorria així en dues contradiccions urbanístiques: s'esbocinava tota una part del sector, aïllant-la encara més del context, a fi de dotar aquell extrem de la ciutat de vials de gran capacitat però, al mateix temps, s'obrien creuaments en aquelles vies no per sota dels 500 metres -separació raonable en vies de preteses circulacions ràpides- sinó àdhuc inferior a 100.

APROXIMACIO ALS INGRESSOS DELS NOSTRES BARRIS

Sabem que els nostres barris estan compostats per una població fonamentalment treballadora, però teníem interès en arribar a saber què representava aquest fet en relació al context de Barcelona ciutat; per això, res millor que saber quines són les nostres possibilitats econòmiques per persona i any.

Els valors que a continuació es donen (veure taula adjunta) són aproximats però suficients, sobretot com a element de contrast per aportar un element econòmic que expressi en pessetes la nostra situació.

(3) El Secretariat de Coordinació va prestar -junt amb altres tècnics- assessorament urbanístic i jurídic en el període d'impugnacions del Pla. En aquest sentit, i cenyint-nos als aspectes estrictament relacionats amb el sector, va tenir ocasió de constatar una concepció del futur de la zona escassament explicable en base a criteris urbanístics.

Los valores que se dan a continuación (ver tabla adjunta) son aproximados pero suficientes, sobre todo como elemento de contraste para aportar un elemento económico que exprese en pesetas nuestra situación.

RENTA POR CÁPITA

Barrios	Barrio 7	63.725
homogéneos	" 8	43.254
sector	" 9	60.134

Distritos

Barcelona	Distrito I	67.232
	" II	75.604
	" III	118.688
	" IV	103.507
	" V	53.423
	" VI	104.831
	" VII	75.178
	" VIII	87.616
	" IX	63.733
	" X	71.252
	" XI	127.675
	" XII	77.448

Barcelona	82.130
-----------	--------

Fuente: Barrios, SECOD

distritos, J.Muns: "La renta de Barcelona ciudad y su zona de influencia".

La tabla es suficientemente explícita y no requiere demasiados comentarios; tan sólo constatar que:

- La renta del sector ES substancialmente inferior a la media de Barcelona.
- Es incluso inferior a la de todos los distritos de Barcelona, si exceptuamos el V.
- La parte peor dotada del distrito II es la del sector; la del otro lado de la montaña (Poble Sec y parte del Enesanche), poseen un nivel de renta superior, si bien no llega tampoco a la media de Barcelona ciudad.

EL SECTOR TERCIARIO: COMERCIOS Y SERVICIOS

Para comprender la situación y el proceso del equipamiento terciario es necesario observarlo en relación a la identidad del promotor y a la naturaleza de los mecanismos que hacen posible su existencia.

Tendríamos así, por una parte, aquellas actividades propias de la iniciativa privada; fundamentalmente el comercio (alimentación, ropa, etc) y también las empresas dedicadas a servicios, bancos, seguros, etc.

RENDA PER CÀPITA

Barris	Barri 7	63.725
homogenis	" 8	43.254
sector	" 9	60.134

Districtes

Barcelona	Districte I	67.232
	" II	75.604
	" III	118.688
	" IV	103.507
	" V	53.423
	" VI	104.831
	" VII	75.178
	" VIII	87.616
	" IX	63.733
	" X	71.252
	" XI	127.625
	" XII	77.448

Barcelona	82.130
-----------	--------

Font: barris, SECOD
districtes, J.Muns: "La renta de Barcelona ciudad y su zona de influencia".

La taula és suficientment explícita i no requereix massa comentaris; tan sols constatar que:

- La renda del sector és substancialment inferior a la mitja de Barcelona.
- Fins i tot és inferior a la de tots els districtes de Barcelona, exceptuant el Vè.
- La part menys ben dotada del districte II és la del sector; la de l'altra part de la muntanya (Poble Sec, i part de l'Eixample) posseeixen un nivell de renda superior, encara que tampoc arribi a la mitja de Barcelona ciutat.

EL SECTOR TERCIARI: COMERÇOS I SERVEIS

Per capir la situació i el procés de l'equipament terciari és necessari observarlo en relació a la identitat del promotor i a la naturalesa dels mecanismes que fan possible la seva existència.

Així, tindríem, per una part, aquelles activitats pròpies de la iniciativa privada; fonamentalment el comerç (alimentació, roba, etc.) i també les empreses dedicades a serveis, bancs, assegurances, etc.

En un segon grup estaria tota aquella sèrie de serveis que depenen d'organismes públics, malgrat que estiguem excessivament acostumats a veure com, en molts casos, és també la iniciativa privada la que està present (uns cops amb afany de lucre, altres

En un segundo grupo estaría toda aquella serie de servicios que dependen de organismos públicos, a pesar de que estemos excesivamente acostumbrados a ver cómo, en muchos casos, es también la iniciativa privada que está presente (unas veces con afán de lucro, otras con voluntad asistencial).

En el primer caso, cantidad y calidad de los servicios que se disponen están en función del nivel de renta de los habitantes y de la cantidad de población que recibe el área en cuestión. De esta manera podemos perfectamente comprender que, a bajos niveles de renta y con una población limitada exclusivamente a la de la zona, es lógico que Port - Zona Franca tenga un terciario comercial reducido. En este aspecto, lo que se puede realizar es mínimo ya que en un sistema fundamentado en el beneficio lo lógico es éste sea regido por la relación entre oferta y demanda.

Pero si pasamos al segundo grupo -el que corresponde a servicios públicos-, entonces, la lógica del beneficio se rompe, dado que todo individuo tiene derecho a acoger el servicio independientemente de cual sea su ubicación u otras características.

¿Cuál sería este equipamiento mínimo necesario para prestar un correcto servicio al sector?

Para hallar esto, limitémonos a aplicar los módulos que especifica el Plan Nacional de la Vivienda (ley del 23 de diciembre de 1961).

Los resultados son los siguientes:

SERVICIOS	DOTACIONES
Religiosos	2 parroquias.
Sanitarios	1 dispensario (con algunas camas hospitalarias y atención de 6 profesionales) (4)
Asistenciales:	
guarderías	10 de 100 plazas y 2'5 m ² /niño.
residencias ancianos	1 unidad de 400 plazas.
Docentes:	
enseñanza primaria y párvulos (E.G.)	7 unidades (G.B.) de 640 plazas por unidad y 15 m ² /alumno.
secundaria y laboral	2 unidades de 600 plazas.
parques y jardines	58'4 Has.
Espectáculos	1 unidad de 2.000 plazas.
Administrativos públicos	servicios municipales, estafeta de correos, telégrafo y central telefónica.

La valoración de las necesidades del sector es evidentemente mínima.

En primer lugar, porque contempla la población censada oficialmente; luego, por cuanto no incorpora la dispersión de los diversos barrios, dispersión que incide sobre el equipamiento obligando a incrementarlo; en tercer término, porque no examina determinados servicios que, si bien con criterios generales (los del Plan Nacional de la Vivienda) no corresponde a unidades de población entre los 25.000 y los 30.000 habitantes, sí pueden ser necesarios en casos específicos (lejanía del mercado más cercano y las deficiencias en las comunicaciones, por ejemplo).

En todo caso, tan sólo perseguimos esto: establecer un mínimo.

Pero, ¿cuál es la situación real?

En resumen, ésta puede cuantificarse de la forma siguiente:

CAN TUNIS:

Centro Social	parroquial, reducido y con escasas condiciones.
Dispensario	municipal; su existencia -en función del equipamiento y servicios que puede prestar- es nominal.

- (4) El aspecto sanitario está poco tratado a nivel de pequeñas unidades por el P.N.V; en este sentido, es recomendable que los habitantes de la zona tengan a su alcance 250 camas hospitalarias en los centros sanitarios barceloneses correspondientes (por proximidad y especialidades).

cops amb voluntat assistencial).

En el primer cas, la quantitat i qualitat dels serveis que es disposen estan en funció del nivell de renda dels habitants i de la quantitat de població que rep l'àrea en qüestió. D'aquesta manera podem comprendre perfectament que, a nivells baixos de renda i amb una població exclusivament limitada a la de la zona, és lògic que Port-Zona Franca tingui un terciari comercial reduït. En aquest aspecte, el que es pot realitzar és mínim ja que en un sistema fonamentat en el benefici el lògic és que aquest es regeixi per la relació entre oferta i demanda.

Però si passem al segon grup -el que correspon a serveis públics-, aleshores, la lògica del benefici es trenca donat que tot individu té dret a acollir-se al servei independentment de quina sigui la seva ubicació o altres característiques.

¿Quin seria aquest equipament mínim necessari per a prestar un correcte servei al sector?

Per a trobar-ho, limitem-nos a aplicar els mòduls que especifica el "Plan Nacional de la Vivienda" (lleí del 23 de desembre de 1961).

Els resultats són els següents:

SERVEIS	DOTACIONS
Religiosos	2 parròquies
Sanitaris	1 dispensari (amb alguns llits hospitalaris i atenció de 6 professionals)(4)
Assistencials:	
Guarderies	10 de 100 places i 2'5 m ² /nen.
Residència vells	1 unitat de 100 places.
Docents:	
ensenyament primari i pàrvuls (G.B.)	7 unitats (G.B.) de 640 places per unitat i 15 m ² /alumne.
secundària i laboral	2 unitats 600 places.
parcs i jardins	50'4 Has.
Espectacles	1 unitat 2000 places.
Administratius públics	serveis municipals, estafeta de correus, telégraf i central telefònica.

La valoració de les necessitats del sector és evidentment mínima.

En primer lloc, perquè contempla la població censada oficialment; en segon, per quant no incorpora la dispersió dels diversos barris, dispersió que incideix sobre l'equipament obligant a incrementar-lo; en tercer terme, perquè no examina determinats serveis que, si bé amb criteris generals (els del "Plan Nacional de la Vivienda") no corresponen a unitats de població entre 25.000 i 30.000 habitants, sí que poden ser necessaris en casos específics (llunyans del mercat més proper i les deficiències en les comunicacions, per exemple).

En tot cas, tan sols perseguim això: establir un mínim.

Però, quina és la situació real?

En resum, aquesta pot quantificar-se de la forma següent:

CAN TUNIS:

Centre Social	parroquial, reduït i amb escasses condicions.
Dispensari	municipal; la seva existència -en funció de l'equipament i serveis que pot prestar- és nominal.
Guarderia infantil	
Col·legi Nacional	

(4) L'aspecte sanitari està poc tractat a nivell de petites unitats pel P.N.V.; en aquest sentit, és recomanable que els habitants de la zona tinguessin al seu abast 250 llits hospitalaris als centres sanitaris barcelonesos corresponents (per proximitat i especialitats).

Guardería infantil
Colegio Nacional

PORT:

Parroquia

Escuela

patronato parroquial.

Dispensario

patronato; bien equipado pero de reducidas posibilidades. Su historia lo es de servicio al barrio.

"CAN CLOS":

Centro social

Patronato Municipal de la Vivienda. Muy correcto.

Colegio Nacional

24 aulas, pero... ocupado en su mayor parte por niños de otros municipios.

Guardería infantil

POLVORÍN:

Guardería infantil

privada.

Colegio Nacional

300 alumnos.

Centro social

Patronato Municipal de la Vivienda. Insuficiente.

Parroquia

PLUS ULTRA:

Centro social

Patronato Municipal de la Vivienda. Correcto.

Parvulario-guardería

privada, de patronato.

Centro Formación Profesional

religioso.

CASAS BARATAS:

Centro social

Patronato Municipal de la Vivienda. Insuficiente.

Guardería infantil

Colegio Nacional

28 aulas.

Hemos reseñado únicamente aquellos servicios no lucrativos (fundamentalmente quedan excluidas algunas academias particulares).

Si consideramos únicamente aquellos equipamientos que dependen totalmente de la Administración y los comparamos con lo realmente necesario, ¿cuál es la situación?

* Un dispensario periférico absolutamente inadecuado.

* Cuatro guarderías, Deberían haber diez.

* Cuatro Colegios Nacionales con más de 2.000 plazas, de las que una buena parte siguen ocupadas por alumnos de otros municipios. Siete serían los necesarios, con unas 4.480 plazas.

* Secundaria y laboral, un centro. Serían necesarios dos con 600 plazas.

* Ninguna residencia para ancianos; ningún espacio verde a nivel de barrio; ningún centro de espectáculos; ningún centro de la Administración.

PORT:

Parròquia

Escola

Dispensari

Patronat parroquial

Patronat; ben equipat però de possibilitats reduïdes. La seva història és una història de servei al barri.

CAN CLOS:

Centre Social

Col·legi Nacional

Guarderia infantil

"Patronato Municipal de la Vivienda". Molt correcte.

24 aules, però... ocupat en la seva major part per nens d'altres municipis.

POLVORIN:

Guarderia infantil

Col·legi Nacional

Centre Social

Parròquia.

Privada.

300 alumnes.

"Patronato Municipal de la Vivienda". Insuficient.

PLUS ULTRA:

Centre Social

Parvulari-guarderia

"Centro Formación Profesional"

"Patronato Municipal de la Vivienda". Molt correcte.

Privada, de Patronat.

Religiós.

CASAS BARATAS:

Centre Social

Guarderia infantil

Col·legi Nacional

"Patronato Municipal de la Vivienda". Insuficiente.

28 aules.

Hem ressenyat únicament aquells serveis no lucratiu (fonamentalment resten excloses algunes petites acadèmies privades).

Si considerem únicament aquells equipaments que depenen totalment de l'Administració i ho comparem amb el realment necessari, quina és la situació?

* un dispensari perifèric absolutament inadequat.

* quatre guarderies. En caldrien deu.

* Quatre Col·legis Nacionals amb més de 2.000 places de les quals una bona part resten ocupats per alumnes d'altres municipis. En serien necessaris set, amb unes 4.800 places.

* secundària i laboral, un centre. En serien necessaris dos amb 600 places.

* cap residència per a vells; cap espai verd a nivell de barri; cap centre d'espectacles; cap centre de l'Administració.

LOS BARRIOS : SITUACION Y PROBLEMAS

Hasta ahora, hemos ido repasando las causas del nacimiento de los barrios, el cómo y el porqué de su existencia, así como el elemento primordial, básico, del que están compuestos: los hombres, las mujeres, los niños que en ellos habitan y que con ellos forman un conjunto indivisible. Hemos prestado una especial atención a este elemento, el hombre, y nos hemos detenido a estudiar cuántos eran, o somos, mejor dicho; qué relación hay entre jóvenes y niños; cuál es la proporción entre hombres y mujeres; y, también, cuál es nuestro lugar y nuestra función, en líneas generales, en el conjunto de la producción nacional, es decir, el papel, digamos profesional, que jugamos en el proceso productivo, que condiciona el lugar en el resto de relaciones humanas que tienen lugar en el seno de esta sociedad.

Por el contrario, este capítulo estará dedicado básicamente, una vez conocidas ya las características generales, al medio ambiente físico en el cual desarrolla una parte importante de su vida diaria. Si hemos hablado de forma general, hemos de referirnos ahora a los lugares de residencia, de diversión, de distracción, de consumo, etc, y a las características y condiciones que éstos presentan en concreto.

El primer problema que se nos plantea al abordar esta cuestión consiste en escoger el método adecuado de trabajo. Podríamos optar entre un tratamiento por temas, un estudio de los puntos o situaciones problemáticas, vistas de forma global para todos los barrios por ser más o menos comunes a todos ellos, aunque señalando las diferencias notables existentes, o bien, por el contrario, por un enfoque particular de cada barrio, estudiando todo lo concerniente a él.

Es decir, entre hablar de la enseñanza o de la asistencia sanitaria referida a todos los barrios, a la zona, con las oportunas matizaciones, o, hablar de todos los problemas de Casas Baratas, del Polvorín, de Can Clos, etc, tratando en cada barrio los mismos puntos y aspectos.

Si hemos escogido el primer sistema, ha sido debido a tres razones:

- 1°. Un análisis de los puntos o situaciones conflictivas, a nivel de conjunto, nos facilita una imagen más adecuada, de cara a una futura actuación, que, en definitiva, debe ser el fruto de este trabajo.
- 2°. De haber escogido el segundo método posible, la visión particular de cada barrio, habría disminuido la fuerza, la trascendencia, que determinadas situaciones adquieren al ser compartidas.
- 3°. Finalmente, las relaciones, los lazos existentes entre los diversos barrios de la zona habrían quedado muy diluïdos, de haber sido estudiada la problemática barrio por barrio.

En definitiva, creemos, quizá un poco de prisa, que la situación de las escuelas, de la asistencia médica y sanitaria, de la cultura, de las comunicaciones, de los comercios, etc, etc. no presenta tantas ni tan importantes diferencias entre Casas Baratas y Can Clos, o entre Polvorín y la Viña y el Port, etc.

Hemos de señalar por último, que este capítulo ha sido realizado tomando como base el trabajo de encuestación llevado a cabo por diferentes grupos de los barrios. La cantidad y el nivel de información recogidos varió de unos barrios a otros, por lo que a través de diversos sistemas han tenido que ser cubiertas las lagunas existentes; ahora bine, sin el trabajo de cada uno de aquellos grupos ni el presente capítulo ni seguramente los restantes, hubieran podido ser escritos.

II. ELS BARRIS: SITUACIÓ I PROBLEMES

Fins ara, ham anat repassant les causes del naixement dels barris, el com i el perquè de la seva existència i així mateix l'element primordial bàsic, de què estan compostats: els homes, les dones, els nens que hi viuen i que formen un conjunt invisible. Hem pres-tat una atenció especial a aquest element -l'home- i ens hem detingut a estudiar quants eren, o som, més ben dit; quina relació hi ha entre joves i nens; quina és la proporció entre homes i dones; i, també, quin és el nostre lloc i la nostra funció, en línies ge-nerals, al conjunt de la producció nacional, és a dir, el paper, diguem-ne professional, que juguem en el procés productiu, que condiciona el lloc en la resta de relacions huma-nes que es donen al si d'aquesta societat.

Pel contrari, aquest capítol serà dedicat bàsicament, una vegada conegudes les carac-terístiques generals, al medi ambient físic en el que desenvolupa una part important de la seva vida diària. Si hem parlat de forma general, ham de referir-nos ara als llocs de residència, de diversió, de distracció, de consum, etc. i a les característiques i condicions que aquests presenten en concret.

El primer problema que se'ns presenta en abordar aquesta qüestió consisteix en es-collir el mètode adequat de treball. Podíem optar entre un tractament per temes, un es-tudi dels punts o situacions problemàtiques vistes de manera global per tots els barris per ser més o menys comuns a tots ells, encara que senyalant les notables diferències existents, o bé, pel contrari, donar un enfoc particular a cada barri estudiant tot el que li concerneix.

Es a dir, entre parlar de l'ansenyança o de l'assistència sanitària referida a tots els barris, a la zona, amb les oportunes matitzacions, o parlar de tots els problemes de "Casas Baratas", del "Polvorín", de Can Clos, etc., tractant per cada barri els ma-teixos aspectes i punts.

Si hem escollit el primer sistema, ha estat per tres raons:

- 1a. Una anàlisi dels punts o situacions conflictives a nivell de conjunt, ens faci-lita una imatge més adequada, de cara a una actuació futura que, en definitiva, ha d'ésser el fruit d'aquest treball.
- 2a. Cas d'haver escollit el segon mètode possible, la visió particular de cada barri, haguera disminuït la força. la transcendència, que determinades situacions adqui-reixen en ser compartides.
- 3a. Finalment, les relacions, els lligams existents entre els diversos barris de la zona haguessin quedat molt diluïts, cas d'haver estat estudiada la problemàtica barri per barri.

En definitiva, creiem, potser un xic de pressa, que la situació de les escoles, de l'assistència mèdica i sanitària, de la cultura, de les comunicacions, dels comerços, etc. etc. no presenta tantes ni tants importants diferències entre Casas Baratas i Can Clos, o entre Polvorín i la Vinya i el Port, etc.

Hem d'assenyalar, en darrer lloc, que aquest capítol ha estat realitzat prenent com a base el treball d'enquestació portat a terme per diferents grups dels barris. La quan-titat i el nivell d'informació recollits varià d'uns barris als altres, pel que a tra-vés de diferents sistemes ha calgut cobrir els buits existents; ara bé, sense el treball de cada un d'aquells grups ni el present capítol ni, segurament, els demés hagueren po-gut ésser escrits.

LA ENSEÑANZA

Todos los españoles tienen derecho, así lo indican las Leyes Fundamentales del Reino, a disfrutar de los bienes de la cultura. Este derecho se recoge, además de en otras, en la Ley General de Educación, al señalar como obligatoria y gratuita la enseñanza de todos los españoles; obligatoria durante el período comprendido entre los seis y los catorce años, y gratuita, es decir, que no se paga nada, como todo el mundo sabe.

Veamos, sin embargo, cual es la situación en los barrios respecto al parvulario (niños de 4 y 5 años). El índice de escolarización (porcentaje de alumnos sobre el total de niños de esa edad) en el curso 1969-70 era algo inferior al 50% en todo el distrito II, uno de los tres más bajos de toda Barcelona, mientras que en nuestra zona este índice apenas rozaba el 10%

La enseñanza primaria entre los 6 y 14 años es aquella que es considerada general, obligatoria y gratuita. De las encuestas realizadas se desprende que las aulas en centros oficiales de la zona pueden dar cabida alrededor del 45% de la población infantil de esa edad. Más de la mitad, pues, de los niños en edad escolar (obligatoria gratuita) de la zona deben salir de ella para ir al colegio; si no, deben quedarse en casa... o bien acudir a un centro de pago (privado), aun considerando, que incluso añadiendo estas plazas el déficit continúa. Veamos cuál es la situación en que se hallan los que tienen la suerte de encontrar una plaza. Las escuelas de la zona se dividen en dos grandes grupos, harto diferentes entre ellos: las que corresponden al sector público, esto es, nacionales, y las del sector privado, las academias. En la siguiente table sintetizamos las características generales de ambas:

CARACTERISTICAS DE LAS ESCUELAS PRIMARIAS DE LA ZONA.

CARACTERISTICAS	SECTOR PUBLICO	SECTOR PRIVADO
Precio	No se paga. Solamente las permanencias.	Entre las 700 y 1200 ptas. por alumno.
Alumnos por aula.	Superior a lo establecido: 42'4.	Superior a lo establecido: 37'5 (dimensión media inferior al otro grupo).
Profesorado.	Mayoría de maestros titulados. Interinos (su permanencia es corta).	Mayoría de no titulados (estudiantes, maestros sin acabar, etc).
Enfoque general.	Servicio casi-vocacional.	Actuación lucrativa.
Enfoque pedagógico.	Tradicional, con algunos intentos de renovación obligatoria.	Prácticamente inexistente. Influenciado por el enfoque general especulativo.
Situación física.	En general, deficiente; humedad, sin calefacción o escasa, escuelas prefabricadas, etc.	En general, muy deficiente: situadas en pisos no destinados a escuela sino a vivienda.
Espacios para juegos y recreos.	Existen, pero prácticamente inequipados e insuficientes.	Prácticamente nulos, debido a su localización en vivienda.

Creemos que lo recogido en esta tabla muestra con bastante claridad cuál es la situación y cuáles son las diferencias más importantes entre los dos tipos de escuelas. Sin embargo, todavía queda algún comentario.

Así, el coste de enviar un niño al colegio nacional es casi nulo. Solamente se pagan las permanencias (de 12 a 13 h.). De hecho, la inmensa mayoría de los niños se quedan a permanencias, puesto que representa una mayor comodidad para sus familiares; en otros casos, sucede que los padres abonan las 125 ptas. mensuales, como norma generalizada, mientras que sus hijos no realizan las permanencias.

L'ENSENYAMENT

Tots els espanyols tenen dret -així ho indiquen les "Leyes Fundamentales del Reino"- a disfrutar dels béns de la cultura. Aquest dret es recull, a part d'altres, en la "Ley General de Educación" en senyalar com a obligatòria i gratuïta l'ensenyança de tots els espanyols; obligatòria durant el període comprès entre els sis i els catorze anys, i gratuïta, és a dir, com tothom sap, que no es paga res.

Vegem, de tota manera, quina és la situació als barris respecte al parvulari (nens de 4 i 5 anys). L'índex d'escolarització (percentatge d'alumnes sobre el total de nens d'aquesta edat) al curs 1969-70 era una mica inferior al 50% a tot el districte II, un dels tres més baixos de tota Barcelona, mentre que a la nostra zona aquest índex amb prou feines s'acostava al 10%.

L'ensenyança primària entre sis i catorze anys és aquella que és considerada general, obligatòria i gratuïta. De les enquestes realitzades es desprèn que a les aules (en centres oficials) de la zona hi podem caber vora el 40% de la població infantil d'aquesta edat. Més de la meitat, doncs, dels nens en edat escolar (obligatòria gratuïta) de la zona han de sortir-ne per anar al col·legi; altrament, ha de restar a casa... o assistir a un centre privat pagant el que calgui, considerant encara que fins i tot afegint aquestes places el dèficit continua. Vegem quina és la situació en què es troben els qui tenen la sort d'aconseguir una plaça. Les escoles de la zona es divideixen en dos grans grups, molt diferents entre ells: les que corresponen al sector públic, o siguin les nacionals i del sector privat, les acadèmies. En la taula següent sintetitzem les característiques generals d'ambdues:

CARACTERÍSTIQUES DE LES ESCOLES PRIMÀRIES DE LA ZONA:

CARACTERÍSTIQUES	SECTOR PÚBLIC	SECTOR PRIVAT
Preu	No es paga; solament les permanències.	Entre les 700 i les 1200 ptes. per alumne.
Alumnes per aula	Superior a l'establert: 42'4.	Superior a l'establert: 37'5 (dimensió mitja inferior a l'altre grup).
Professorat	Majoria de mestres titolats; interins (la seva permanència és curta).	Majoria de no titolats (estudiants, mestres sense acabar, etc.)
Enfoc general	Servei quasi-vocacional.	Actuació lucrativa.
Enfoc pedagògic	Tradicional; amb algunes intents de renovació obligatòria.	Pràcticament inexistent. Influenciat per l'enfoc general especulatiu.
Situació física	En general, deficient; humitat, sense o amb escassa calefacció, escoles prefabricades, etc.	En general, molt deficient. Situades en pisos no destinats a escola sinó a vivenda.
Espais per jocs i esplai	Existeixen però són insuficients i pràcticament inequipats.	Pràcticament nuls en raó de llur ubicació en vivendes.

Creiem que el que s'ha recollit en aquesta taula mostra força clarament quina és la situació i quines les diferències més importants entre els dos tipus d'escoles. Resta, tanmateix, algun comentari.

Debido a su enfoque, el coste de las escuelas privadas -academias- es totalmente diferente. Las cifras indicadas (entre 700 y 1.200 ptas.) recogen muy poco la situación real: la mayoría de directores o encargados encuestados de estas escuelas responden, sin especificar la cifra exacta, que la mensualidad de un niño "está al alcance de cualquier presupuesto familiar", al igual que si se tratara de vendedores de electrodomésticos o de pisos.

Asimismo, la mayoría de estos colegios coincidieron en informar que sus aulas estaban ocupadas, cada una, por sólo 30 alumnos, que es la cifra señalada como correcta por el Ministerio de Educación.

La realidad es muy otra: junto a aulas de primaria ocupadas por 40 y 50 niños, existen otras menos ocupadas pero en las que conviven alumnos de los diferentes cursos de Bachillerato.

Mientras que las aulas pertenecientes a las escuelas nacionales representan alrededor del 60% del total de las existentes en la zona y las de las escuelas privadas el restante 40%, las instituciones eclesiásticas dedicadas a la enseñanza están casi totalmente ausentes. Esta constituye la última de las características.

Las instituciones religiosas se limitan a regentar una guardería-parvulario. Su presencia es activa, sin embargo, en el campo de la enseñanza profesional a través de un centro (que dispone de 12 aulas ocupadas por unos 420 alumnos de ambos sexos y mayores, en general, de 14 años) en el que se imparten cursos de delineantes, puericultores, auxiliares administrativos, así como de cultura general, idiomas, mecanografía, corte y confección, etc. Por otra parte, este centro realiza también cursos de alfabetización para adultos.

LA ASISTENCIA MÉDICO - SANITARIA

La situación de la zona, se mire por donde se mire, es totalmente deficitaria. La carencia de servicios básicos es abrumadora, mucho más si tenemos en cuenta el volumen de habitantes: no existen dispensarios, ni ambulatorios del Seguro Obligatorio, ni asistencia por parte de éste localizada en la zona, ni médicos especialistas, etc, etc.

En este sentido, la dependencia con respecto al resto de Barcelona es absoluta, y no únicamente en circunstancias normales (si es que puede hablarse de este tipo de circunstancias, pues cuando se necesita un médico o cualquier otro tipo de asistencia sanitaria en la zona es por enfermedad o accidente, y éstas no son "circunstancias normales") sino también, mucho más, en momentos de urgencia cuando el factor tiempo puede jugar un papel definitivo en la vida de las personas.

Aunque ya hemos obtenido la conclusión última -necesidades abrumadoras-, será interesante recoger algunas de las características, prácticamente comunes a todos los barrios, de la asistencia sanitaria en la zona.

1. La medicina preventiva y educativa, que actualmente está adquiriendo una importancia muy considerable como método de prevención de enfermedades y accidentes en la mayoría de países, es inexistente. Se han realizado algunas experiencias en escuelas, pero ha faltado un programa continuado y progresivo, por lo que pronto han caído en el olvido.
2. El personal médico al servicio permanente de los barrios es muy escaso y el existente no se dedica con exclusividad a la zona, sino que alterna su trabajo en otras partes de Barcelona, y en la mayoría de casos ni tan sólo reside en los barrios.
3. El equipo sanitario público, esto es, el no instalado por la iniciativa privada que se rige por unos sistemas económicos diferentes; es muy débil: solamente un dispensario municipal en la zona Port - Can Tunis con el que nadie cuenta. Si hay un accidente se recurre al Peracamps, situado en Marqués del Duero. En este punto, constituye un hecho importante, por ser el gran ausente, la actuación de la Seguridad Social. Sus prestaciones en la zona se limitan a un sólo médico, y para los pensionistas, que ejerce la permanencia en una vivienda del Polvorín. Naturalmente, ni ambulatorio ni dispensario.

Així, el cost d'enviar un nen al Col·legi Nacional és quasi nul. Solament es paguen les permanències (de 12 a 13 h.). De fet, la immensa majoria de nens es queden a les permanències, doncs això representa una major comoditat per a les seves famílies; en d'altres casos, succeeix que els pares abonen les 125 ptes. mensuals, com a norma generalitzada, mentre que els seus fills no realitzen pas les permanències.

En raó del seu enfoc, el cost de les escoles privades -acadèmies- és totalment diferent. Les xifres indicades (entre 700 i 1200 ptes.) recullen molt poc la situació real; la major part de directors o encarregats d'aquestes escoles contesten, sense especificar la xifra exacta, que la mensualitat d'un nen "està a l'abast de qualsevol pressupost familiar", com si es tractés de venedors d'electrodomèstics o de pisos.

Igualment, la major part d'aquests col·legis varen coincidir en informar que les seves aules estaven ocupades per 30 alumnes cada una solament, que és la xifra senyalada com a correcta pel Ministerio de Educación.

La realitat és tota una altra cosa: al costat d'aules de primària ocupades per 40 i 50 nens, n'existeixen d'altres menys ocupades però a on combinen alumnes dels diferents cursos del Batxillerat.

Mentre que les aules pertanyents a les escoles nacionals representen el voltant del 60% del total de les existents a la zona i les de les escoles privades el 40% restant, les institucions eclesiàstiques dedicades a l'ensenyament estan quasi totalment absents. Aquesta constitueix la darrera característica.

Les institucions religioses es limiten a regir una guarderia-parvulari. L'ur pre-sència és, en canvi, activa en el pla de l'ensenyament professional a través d'un centre (que disposa de 12 aules ocupades per uns 240 alumnes d'ambdós sexes i d'edat superior, en general, als 14 anys) en el qual es donen cursos de delineants, puericultores, auxiliars administratius i també de cultura general, idiomes, mecanografia, confecció, etc. D'altra banda, aquest centre realitza també cursos d'alfabetització per a adults.

L'ASSISTÈNCIA MÈDICO-SANITARIA

La situació de la zona, es miri per on es vulgui, és totalment deficitària. La carència de serveis bàsics és aclaparadora; ho és molt més si tenim en compte el volum d'habitants: no existeixen dispensaris, ni ambulatoris de l'assegurança obligatòria, ni assistència per part d'aquesta localitzada a la zona, ni metges especialistes, etc., etc.

En aquest sentit, la dependència respecte a la resta de Barcelona és absoluta, i no únicament en circumstàncies normals (si es pot parlar d'aquest tipus de circumstàncies, doncs quan es necessita un metge o qualsevol altre tipus d'assistència sanitària a la zona és per enfermetat o accident, i aquestes no són "circumstàncies normals") sinó també, molt més, en moments d'urgència quan el factor temps pot jugar un paper definitiu en la vida de les persones.

Tot i que ja hem obtingut la conclusió última -necessitats aclaparadores-, serà interessant recollir algunes de les característiques, pràcticament comunes a tots els barris, de l'assistència sanitària a la zona.

1. La medecina preventiva i educativa, que actualment està prenent una molt considerable importància com a mètode de prevenció d'enfermetat i accidents a la major part de països, és inexistent. S'han realitzat algunes experiències en escoles, però ha mancat un programa continuat i progressiu, raó per la qual aviat han estat oblidades.
2. El personal mèdic al servei permanent dels barris és molt escàs i l'existent no es dedica en exclusivitat a la zona sinó que treballa també a d'altres bandes de Barcelona i, en la major part dels casos, ni resideix als barris.
3. L'equipament públic sanitari, o sigui, no instal·lat per la iniciativa privada i que es regeix per uns sistemes econòmics diferents, és molt feble: solament un dispensari municipal en la zona Port - Can Tunis amb el que ningú no compta. Si hi ha

4. En contrapartida, a esta falta de servicios hacia una población que en su mayoría cotiza, mensual y puntualmente, con una parte de su salario, por los diferentes barrios está muy extendido el sistema de cuotas mensuales a médicos privados o a entidades aseguradoras privadas.
5. En el orden de lo positivo debe considerarse el dispensario regentado por un patronato privado ubicado en el barrio del Port. Este centro cubre, hasta donde es posible, la falta de medios y equipos del sector. La intención es buena y el servicio eficaz, pero existe una objeción: su presencia no puede excusar la desatención sanitaria en que nos hallamos, en primer lugar porque no es suficiente y, en segundo, porque la salud es un derecho público y en tal sentido debe de ser satisfecho.
6. Higiene general de la zona.- Las deficiencias e insuficiencias de la red de alcantarillado junto a su proximidad al área industrial de la Zona Franca confieren a este punto un carácter de peligrosidad insuficientemente atendido. Los brotes epidémicos acaecidos en el verano de 1971 son una clara prueba de ello.

EQUIPO CULTURAL Y RECREATIVO

Por equipamiento cultural y recreativo se entienden todas aquellas instalaciones sociales necesarias para ocupar el tiempo de ocio, es decir, el tiempo que queda después del trabajo y de los desplazamientos:

Este tiempo puede ser ocupado, bien en el interior de la vivienda (por ejemplo: leyendo un libro, viendo la televisión, haciendo trabajos en casa, etc) o bien en el exterior de la vivienda (por ejemplo: yendo al cine, paseando, jugando al fútbol, reuniéndose con amigos, etc). Este segundo tipo es el que requiere unas determinadas instalaciones (cine, zonas deportivas, salas de reunión, etc) que forman el equipamiento cultural-recreativo.

Si se realizara un estudio de este equipamiento existente en Barcelona, distribuido por distritos y concretando en metros cuadrados por cada habitante del distrito, seguramente que el índice del distrito II sería uno de los más elevados. En él se encuentran grandes instalaciones deportivas, amplias zonas verdes, inmensas salas de reuniones, extensos parques de atracciones y museos, etc.

A pesar de ello, el equipamiento cultural-recreativo de los barrios que, por cierto, forman parte del distrito II, consta principalmente de dos grandes elementos, con algunas pequeñas variaciones: la calle y el bar.

La calle (las pequeñas variaciones de ésta son: alguna vía de ferrocarril, las escaleras, algún que otro precipicio y... el paseo y la plaza, el Paseo de la Zona Franca y la plaza del bueno de D. Ildefonso Cerdá), la calle, decíamos, es la zona verde y la zona deportiva por excelencia de nuestros barrios y, sin embargo -es cierto- hay amplias zonas verdes e instalaciones deportivas; a las primeras se llega con dificultad puesto que no existen medios de transporte adecuados; para entrar en las segundas se ha de presentar instancia por triplicado y un buen número de pólizas.

El bar (en sus variantes: la taberna, el "snack", las esquinas, el colmado, la peluquería o la droguería) es el centro de la vida cultural de los barrios. Las bibliotecas, teatros, salas de reuniones para jóvenes, cines, discotecas, auditoriums, etc. etc., quedan para otros lugares.

En este sentido, difícilmente puede hablarse de déficit porque esto supone unas existencias y unas necesidades a cubrir. Cabe hablar de pobreza, de inexistencia prácticamente total de posibilidades de desarrollar una cultura propia.

Sin embargo, que no existan las instalaciones no quiere decir que no haya iniciativas, que las personas no estén interesadas en realizar actividades. Ejemplos como un simple campeonato de ajedrez o de ping-pong, o un grupo de teatro, o una biblioteca infantil en un pequeño local que no se sabe muy bien cómo podrá funcionar, o una excursión dominical, o un amago de gimnasio o el inmenso esfuerzo diario que representa dar vida a los centros sociales, tienen una dimensión mucho más profunda que la que a simple vista pueda parecer, puesto que son el fruto de un trabajo, más o menos continuado, con mayor o menos tesón, realizado con una carencia prácticamente absoluta de medios.

un accident va al Peracamps situat al carrer Marqués del Duero. En aquest punt, constitueix un fet important -per ser el gran absent- l'actuació de la "Seguridad Social". La seves prestacions a la zona es limiten a un sol metge, i per als pensionistes, el qual exerceix la permanència en una vivenda del Polvorín. Naturalment, ni ambulatori ni dispensari.

4. En contraposició a aquesta manca de serveis vers una població que en la seva major part cotitza, mensualment i puntual, amb una part del seu sou, està molt extès pels diferents barris el sistema de quotes mensuals a metges privats o a entitats asseguradores privades.

5. En l'ordre positiu cal considerar el dispensari regit per un patronat privat ubicat al barri del Port. Aquest centre cobreix, fins on és possible, la manca de mitjans i equipament del sector. La intenció és bona i el servei eficaç, però hi ha una objecció a fer: la seva presència no pot excusar la desatenció sanitària en què ens trobem, en primer lloc, perquè no és suficient i, després, perquè la salut és un dret públic i ha de ser per tant satisfet.

6. Higiene general de la zona. Les deficiències i insuficiències de la xarxa de clavegueres i la seva proximitat a l'àrea industrial de la Zona Franca confereixen a aquest punt un caràcter de perillositat insuficientment atès. Els brots epidèmics de l'estiu de 1971 són prova ben clara d'això.

EQUIPAMENT CULTURAL I RECREATIU

Per equipament cultural i recreatiu s'entenen totes aquelles instal·lacions socials necessàries per a ocupar el temps d'oci, és a dir, el temps que resta després del treball i dels desplaçaments.

Aquest temps pot ser ocupat bé a l'interior de la vivenda (per exemple: llegint un llibre, mirant la televisió, fent treballs a casa, etc.) o bé a l'exterior (per exemple: anant al cinema, passejant, jugant a futbol, reunint-se amb amics, etc.). Aquest segon tipus, és el que requereix unes determinades instal·lacions (cinema, zones verdes, zones deportives, sales de reunió, etc.) que formen l'equipament cultural-recreatiu.

Si es realitza un estudi d'aquest equipament existent a Barcelona, distribuït per districtes i concretant en metres quadrats per cada habitant del districte, segurament que l'índex del districte II seria un dels més elevats. En ell es troben grans instal·lacions deportives, àmplies zones verdes, immenses sales de reunions, extensos parcs d'atraccions i museus, etc.

Malgrat això, l'equipament cultural-recreatiu dels barris que, per cert formant part del districte II, compta principalment de dos grans elements amb algunes petites variacions: el carrer i el bar.

El carrer -les petites variacions d'aquest són: alguna via de ferrocarril, les escales, algun espatat i ... el passeig i la plaça, el Passeig de la Zona Franca i la Plaça del bo d'en Ildefons Cerdà-, el carrer, dèiem, és la zona verda i la zona deportiva per excel·lència dels nostres barris i, malgrat tot -és cert- hi ha àmplies zones verdes i instal·lacions deportives: a les primeres s'hi arriba amb dificultat doncs no hi ha mitjans de transport adequats; per entrar a les segones cal presentar instància per triplicat i un bon nombre de pòlices.

El bar (en les seves variants: la taverna, el "snack", les cantonades, el colmado, la barberia o ca l'adroguer) és el centre de la vida cultural dels barris. Les biblioteques, teatres, sales de reunió per a joves, cinemes, discoteques, auditoriums, etc. queden per d'altres llocs.

En aquest sentit, difícilment es pot parlar de déficit perquè això suposa unes existències i unes necessitats a cobrir. Es pot parlar de pobresa, d'inexistència pràcticament total de desenvolupar una cultura pròpia.

No obstant això, que no existeixin les instal·lacions no vol pas dir que ni hi hagi iniciatives, que les persones no estiguin interessades en realitzar activitats. Exemples com un simple campionat d'escacs o de ping-pong, o un grup de teatre, o una biblioteca infantil en un petit local no es veu gaire com podrà funcionar, o

EL EQUIPO TECNO - URBANISTICO

Si el equipamiento cultural-recreativo estaba formado por todas aquellas instalaciones sociales dedicadas a ser utilizadas por la población durante los períodos de ocio, el equipamiento tecno-urbanístico está formado por una trama, una infraestructura de instalaciones diversas cuya finalidad consiste en posibilitar que un determinado terreno pueda dedicarse a un uso concreto -vivienda o industria- en unas condiciones mínimas garantizadas de higiene y seguridad.

Estas instalaciones -entre las que se encuentran el pavimentado de calles y caminos, alcantarillados y red de evacuación o desagües, iluminación, red de agua potable, etc.- son, por una parte, externas a las viviendas, u otros espacios edificados y, también, internas a las mismas. En este sentido, la red de tendido eléctrico, por ejemplo, comprende iluminación externa (alumbrado público) e iluminación interna (viviendas), etc.

Pasemos un rápido repaso a la situación de esta infraestructura tecno-urbanística que debe posibilitar la vida, en condiciones de higiene y seguridad, en la zona.

Pavimentación.- Totalmente pavimentado no se encuentra ninguno de los barrios, ni tan siquiera el más antiguo, la barriada del Port. La pavimentación se ha realizado, cuando existe, siguiendo los criterios más heterogéneos y dispares; en algunos casos, se trata de la calle de la zona más frecuentada, en otros, por ser una vía de paso a otras zonas, y en otros casos, la pavimentación se hace porque alguna autoridad debe "inaugurar" alguna obra (un colegio, por ejemplo) en aquella calle.

Iluminación.- En general, cuando existe, el alumbrado público consiste en bombillas mejor o peor distribuidas por las calles. En conjunto es escaso e insuficiente, habiendo zonas sin iluminar en absoluto como algunas calles de Can Clos y la carretera de entrada a este barrio. Por otra parte, las averías de las bombillas son frecuentes y no tan frecuente su reparación. Las calles con mejor iluminación, sin contar el Paseo de la Zona Franca, suelen ser, igual que con la pavimentación, vías de paso hacia otras zonas.

Agua.- El sistema más generalizado de recibida de aguas potables es el de los depósitos. Los problemas relacionados con este sistema son múltiples, no únicamente por lo que se refiere a la continuidad de recibida (cortes, baja presión, etc.), sino fundamentalmente por lo que atañe a las condiciones higiénicas de los depósitos. Estos se encuentran, en su mayoría, abiertos al aire libre, o bien tapados momentáneamente con chapas y cartones.

Por regla general, existe una gran diferencia entre las casas nuevas de los diversos barrios, donde al agua no plantea casi problemas, y las viviendas más antiguas de los mismos.

Desagües.- En conjunto son muy pocas las viviendas y las calles que no tienen desagües canalizados: algunas de Can Clos. Pero todavía son más raras las calles y las viviendas que, contando con desagües, éstos funcionen correctamente.

En desagües de interiores es común la existencia de uno por varias viviendas, con lo que al obstruirse alguno de ellos automáticamente pasa lo mismo en los restantes. Por otra parte, la red de alcantarillado, aun existiendo prácticamente en todos los barrios, es insuficiente. Ello, unido a los escasos cuidados de limpieza de que es objeto, representa una relativa eficiencia en los momentos de necesidad (días de lluvia, etc.) produciéndose estacionamientos de aguas y grandes barrizales.

Servicio telefónico.- El servicio telefónico público es considerado en la actualidad como formando parte de la infraestructura urbanística. En este sentido, la zona no se encuentra totalmente bien dotada; en especial, el Polvorín, Casas Baratas y Can Clos.

una excursió dominical, o una mena de gimnàs o bé l'immens esforç diari que representa donar vida als centres socials, tenen una dimensió molt més profunda que el que pugui semblar a primera vista doncs són el fruit d'un treball -més o menys continuat, amb més o menys empena- realitzat amb una carència pràcticament absoluta de mitjans.

L'EQUIPAMENT TECNO-URBANÍSTIC

Si l'equipament cultural-recreatiu estava format per totes aquelles instal·lacions socials dedicades a ésser utilitzades per la població durant els períodes d'oci, l'equipament tecno-urbanístic està format per una trama, una infraestructura d'instal·lacions diverses la finalitat de les quals consisteix en possibilitar que un determinat terreny pugui dedicar-se a un ús concret -vivenda o indústria- en unes condicions mínimes garantides d'higiene i seguretat.

Aquestes instal·lacions (entre les que es troben el pavimentat de carrers i camins, clavegueres i xarxa d'evacuació i desaigües, enllumenat, xarxa d'aigua potable, etc.) són, d'una banda, externes a les vivendes o altres espais edificats i, també, internes a les mateixes. En aquest sentit, la xarxa d'estesa elèctrica, per exemple, comprèn l'il·luminació externa (enllumenat públic) i il·luminació interna (vivendes), etc.

Repassem ràpidament la situació d'aquesta infraestructura tecno-urbanística que ha de possibilitar la vida, en condicions d'higiene i seguretat, a la zona.

Pavimentació.- Totalment pavimentat no es troba cap dels barris, ni el més antic, la barriada del Port. La pavimentació s'ha realitzat, quan existeix, seguint els criteris més heterogenis i dispers; en alguns casos es tracta del carrer de la zona més freqüentada, en d'altres per ser una via de pas a altres zones i en uns altres casos la pavimentació es fa perquè alguna autoritat ha d'inaugurar alguna obra (un col·legi, per exemple) en aquell carrer.

Enllumenat.- En general, quan existeix, l'enllumenat públic consisteix en bombetes més o menys ben distribuïdes pels carrers. En conjunt és escàs i insuficient, havent-hi zones sense cap mena d'il·luminació com alguns carrers de Can Clos i la carretera d'entrada a aquest barri. D'altra banda, les averies de les bombetes són freqüents, i no tant freqüent llur reparació. Els carrers més ben il·luminats, a part del Passeig de la Zona Franca, solen ser -com passa per la pavimentació- vies de pas vers altres zones.

Aigua.- El sistema més generalitzat de rebuda d'aigües potables és el de dipòsits. Els problemes relacionats amb aquest sistema són múltiples, no únicament pel que es refereix a la continuïtat de rebuda (atur del subministre, baixa pressió, etc.) sinó fonamentalment pel que toca a les condicions higièniques dels dipòsits. Aquest es troben, la major part, oberts a l'aire lliure, o bé tapats momentàniament amb xapes i cartrons.

Existeix, en general, una gran diferència entre les cases noves dels diversos barris, on l'aigua quasi no planteja problemes, i les vivendes més antigues dels mateixos.

Desaigües.- En conjunt són molt poques les vivendes i els carrers que no tenen desaigües canalitzats; solament algunes de Can Clos. Però són més rars encara els carrers i les vivendes que, comptant amb desaigües, aquests funcionin correctament.

En desaigües interiors és còmun l'existència d'un de sol per diverses vivendes amb el que, en obstruir-se algun d'ells, passa automàticament el mateix amb els demés. Per altra part, la xarxa de clavegueres, encara que existint pràcticament a tots els barris, és insuficient. Això, junt amb l'escassa cura de neteja de que és objecte, representa una relativa eficiència en els moments de necessitat (dies de pluja, etc.) produint-se estacionaments d'aigües i grans fanguers.

Servei Telefònic.- El servei telefònic públic és considerat en l'actualitat com formant part de la infraestructura urbanística. En aquest sentit, la zona no es troba totalment ben dotada; en especial, Polvorín, Casas Baratas i Can Clos. En el cas del Polvorín, l'existència d'una sola cabina pública, freqüentment averiada, a tot el barri és a totes llums insuficient. A Casas Baratas hi ha una centraleta telefònica que

En el caso del Polvorín la existencia de una sola cabina pública en todo el barrio frecuentemente averiada es a todas luces insuficiente (al igual que el de Can Clos). En Casas Baratas existe una centralita telefónica que permanece abierta durante el día y con solamente dos teléfonos; la insuficiencia de esta centralita viene suplida por una cabina pública.

VIVIENDA

Todos los aspectos que hasta ahora, en este capítulo, hemos ido analizando constituyen elementos complementarios del núcleo que conforma una zona residencial: la vivienda. Todos ellos están en función y al servicio de la vivienda o, mejor dicho, de los ocupantes de la misma. El estado de cada uno de ellos y su situación de conjunto, puede considerarse como un primer indicador válido a falta de otros del estado y de las características de las viviendas.

Nada más lejos de nuestra intención que intentar ofrecer una imagen homogénea de ellas, pero hay rasgos, al menos, que consideramos muy importantes y que creemos comunes:

1. La bajísima calidad de su construcción, sobre todo por lo que se refiere al acabado (grifería, instalación eléctrica, pintura, etc, etc) pero sin olvidar los materiales empleados.
2. Las reducidas dimensiones de las viviendas (el tamaño medio no supera los 60 m²).
3. El elevado promedio de personas por vivienda en comparación con el existente en otras zonas de Barcelona. Mientras la medio de personas por vivienda se sitúa entre 4 y 5 para toda Barcelona, en la zona se halla entre 6 y 7.

Señalemos que, hace muy pocos años, en la zona había alrededor de 500 viviendas menos que familias.

En resumen: escasa calidad, reducidas dimensiones y elevado número de personas en cada vivienda son las características generales.

Cuestión aparte son las barracas, por todo lo que suponen de precariedad, de la mayor escasez de los elementos imprescindibles para llevar a cabo una vida con las mínimas condiciones higiénicas y de seguridad.

El número de las existentes, una vez desaparecidas las de Can Valero y Las Banderas, es de :

<u>áreas</u>	<u>nº</u>
Jesús y María	418
Zona Franca	305
Ntra. Sra. del Port	129
Poble Sec	281

LAS COMUNICACIONES

En el distrito II se halla situado uno de los centros de comunicaciones más importante de Barcelona: la Plaza de España. Quince líneas de autobuses la relacionan con los municipios próximos a Barcelona del Baix Llobregat, así como dos líneas del "metro" y la estación de los Ferrocarriles Catalanes, de donde parten trenes hacia Martorell, Igualada y Mantesa.

roman oberta durant el dia i amb dos telèfons solament; la insuficiència d'aquesta centraleta ve suplida per una cabina pública. A Can Clos la situació és com la del Polvorín.

VIVENDA

Tots els aspectes que fins ara, en aquest capítol, hem anat analitzant constitueixen elements complementaris del nucli que conforma una zona residencial: la vivenda. Tots estan en funció i al servei de la vivenda o, més ben dit, dels ocupants d'aquesta. L'estat de cada un d'ells i la seva situació de conjunt, pot considerar-se com un primer indicador vàlid per manca d'altres de l'estat i de les característiques de les vivendes.

Res més lluny de la nostra intenció que pretendre oferir una imatge homogènia d'elles, però hi ha trets, almenys, que considerem molt importants i que creiem comuns:

1. La molt baixa qualitat de construcció, sobretot pel que es refereix a l'acabat (aixetes, instal·lació elèctrica, pintura, etc., etc.), però sense oblidar els materials emprats.
 2. Les reduïdes dimensions de les vivendes (el tamany mig no supera els 60 m²).
 3. L'elevat promig de persones per vivenda en comparació amb l'existent a d'altres zones de Barcelona. Mentre que la mitja de persones per vivenda es situa entre 4 i 5 per tota Barcelona, a la zona es troba entre 6 i 7.
- Senyalem que, fa molts pocs anys, hi havia a la zona al voltant de 500 vivendes menys que famílies.

En resum: Escassa qualitat, dimensions reduïdes i elevat nombre de persones a cada vivenda, són les característiques generals.

Qüestió a part són les barraques, per tot el que suposen de precarietat, de la manca més gran dels elements imprescindibles per portar una vida amb les mínimes condicions higièniques i de seguretat.

El nombre de les existents, una vegada desaparegudes les de Can Valero i Las Banderas, és de:

<u>Àrees</u>	<u>nº</u>
Jesús i Maria	418
Zona Franca	305
Ntra. Sra. del Port	129
Poble Sec	281

COMUNICACIONS

Al districte II es troba un dels centres de comunicacions més important de Barcelona: la plaça d'Espanya. Quinze línies d'autobusos la relacionen amb la resta de Barcelona, 15 línies més amb els municipis del Baix Llobregat propers a Barcelona, així com dues línies del "metro" i l'estació de "Ferrocarriles catalanes" d'on surten trens cap a Martorell, Igualada i Manresa.

Basant-se en aquest fet resulta fàcil concloure -algú ho ha fet per nosaltres- que el districte II està molt ben comunicat. Però la nostra conclusió és una altra; haurem-la ací: la Plaça d'Espanya està molt ben comunicada.

Els barris d'aquesta zona, que com també hem dit ja forma part del districte II,

Partiendo de este hecho resulta fácil concluir -alguien lo ha hecho por nosotros- que el distrito II está muy bien comunicado. Sin embargo, nuestra conclusión es otra, aquí está: la Plaza de España está muy bien comunicada.

Los barrios de esta zona, que como ya hemos dicho también forma parte del distrito II, no tienen tanta suerte. Estuvieron un poco mejor comunicados, unos metros más cerca, mientras duraron las obras de la Plaza Cerdá. Ahora, de nuevo las líneas (8, 9, 72 y 109) de autobuses vuelven a circular por el Paseo de la Zona Franca. Los habitantes de los diferentes barrios tienen que hacer un paseo, y una larga cola muchas veces, para poder ir "a Barcelona". Solamente existen dos excepciones, la de Casas Baratas, comunicada por la línea 9, y el Polvorín, dotado con un enlace con el mercado de San Antonio (los días laborables).

Por otra parte, agudizando esta situación, el medio de transporte mayoritariamente utilizado es el autobús, porque no hay otro y porque el índice de vehículos por habitante es bajísimo. En Can Clos, por ejemplo, tienen coche alrededor del 2% de la población.

Totalmente relacionado con el tema de las comunicaciones, se encuentra el de la circulación rodada en general y los problemas y peligros que ésta plantea.

En este sentido, la escasez de señalización, de semáforos, de control de la circulación, etc., es general. A ello se suman además otros aditamentos particulares: en Can Clos, por ejemplo, no hay aceras; para entrar en él es necesario hacer giro muy peligroso y bajar por un desnivel muy acentuado. Por su acceso no caben dos coches en sentido contrario. El Polvorín hasta no hace mucho tiempo era como una balsa de aceite, pero la nueva carretera abierta con motivo de la Zona Deportiva supone un peligro continuo, aumentando en cuanto se hace de noche por la escasa visibilidad; en Casas Baratas, el problema estriba en que las diferentes salidas del barrio hacia el Paseo de la Zona Franca no se encuentran reguladas ni por semáforos ni pasos de peatones.

Todo ello junto a que, como hemos dicho ya, la calle es la única zona verda y deportiva posible, supone que continuamente se vayan repitiendo las situaciones de peligro y de conflicto entre automóviles y peatones. Y, en este tipo de relaciones, la experiencia demuestra que siempre pierden los segundos.

COMERCIOS

El comercio en general, tanto de comestibles de compra cotidiana como el de otros productos de compra más o menos frecuente: semanal, mensual, etc., es una actividad dejada, en éste como en otros países, a la libre decisión de la iniciativa privada. Esta tiene, prácticamente, absoluta libertad de escoger el lugar donde instalarse, los productos que va a ofrecer y los precios de los productos.

Ello no quiere decir que no exista una regulación oficial que intente controlar y dirigir, en función de la utilidad general, los tres aspectos citados. Sin embargo, su eficacia no pasa del puro nivel técnico y, en la realidad, el único control viene señalado por la competencia, es decir, por las características de los otros comercios del mismo ramo existentes, por su proximidad, por los productos ofrecidos (número y calidad), por el precio que se les marca y por otras condiciones más difíciles de medir: presentación, higiene del establecimiento, simpatía personal, condiciones de la venta, etc.

La actividad comercial de la zona (en especial los productos de uso diario) se halla atendida por pequeños comercios relativamente numerosos; este hecho, que en buena teoría comporta un incremento tanto de los costes sociales (desplazamiento de muchos minoristas de una misma zona al mercado central) como de los costes privados (instalaciones de la tienda), incide sobre el precio de venta de los productos. Esta situación de carácter generalizado se encuentra agravada en este caso por las distancias que separan los mercados más próximos (Sant Antoni, mercadillo del Carmen, Sants i Hostafrancs) concluyendo todo ello en unos precios de venta comparativamente más elevados (aunque ello, evidentemente no siempre ni para todos los productos) que los existentes en otros barrios de Barcelona con ingresos más elevados.

En este sentido, resulta plenamente coherente que uno de los deseos más claramente explícitos sea el de contar con un mercado, el cual influiría indudablemente en la actual situación en sentido positivo.

no tenen tanta sort. Varen estar una mica més ben comunicats -uns metres més a prop- mentre duraven les obres de la plaça Cerdà. Ara, les línies (8, 9, 72 i 109) d'autobusos tornen altra vegada a circular pel passeig de la Zona Franca. Els habitants dels diferents barris han de fer una passejada, i moltes vegades una llarga cua, per poder anar "a Barcelona". Solament existeixen dues excepcions: la de Casas Baratas, comunicada per la línia 9, i el Polvorín, dotat d'un enllaç amb el mercat de Sant Antoni (dies feiners).

D'altra banda, aguditzant aquesta situació, el mitjà de transport majoritàriament utilitzat és l'autobús, perquè no n'hi ha d'altre i perquè l'índex de vehicles per habitant és baixíssim. A Can Clos, per exemple, tenen cotxe al voltant del 2% de la població.

Totalment relacionat amb el tema de les comunicacions es troba el de la circulació rodada en general i els problemes i perills que planteja.

En aquest sentit, l'escassetat de senyalització, de semàfors, de control de la circulació, etc., és general. A això cal sumar-hi a més a més d'altres additaments particulars: A Can Clos, per exemple, no hi ha voravies; per a entrar-hi cal fer un tomb molt perillós i baixar per un desnivell molt accentuat. Pel seu accés, no hi caben dos cotxes en sentit contrari. El Polvorín era fins no fa massa temps com una bassa d'oli, però la nova carretera oberta amb motiu de la Zona Deportiva suposa un perill continuat, augmentat quan es fa fosc per l'escassa visibilitat. A Casas Baratas, el problema resideix en què les diferents sortides del barri cap al Passeig de la Zona Franca no estan regulades ni per semàfors ni per passos de peatons.

Tot això amb el fet, ja comentat, que el carrer és l'única zona verda i deportiva possible, suposa que continuament es vagin repetint les situacions de perill i de conflicte entre automòbils i peatons. I, en aquest tipus de relacions, l'experiència demostra que perden sempre els darrers.

COMERÇOS

El comerç en general, tant el de comestibles de compra diària com el d'altres productes de compra més o menys freqüent- setmanal, mensual, etc.,- és una activitat deixada, en aquest com a d'altres països, a la lliure decisió de la iniciativa privada. Aquesta té, pràcticament, absoluta llibertat per a escollir el lloc on instal·lar-se, els productes a oferir i els preus d'aquests productes.

Això no vol dir que no existeixi una regulació oficial que intenti controlar i dirigir, en funció de la utilitat general, els tres aspectes esmentats. Malgrat tot, la seva eficiència no passa del pur nivell tècnic i, en la realitat, l'únic contral és assenyalat per la competència, és a dir, per les característiques dels altres comerços de la mateixa branca existents, per llur proximitat, pels productes oferts (nombre i qualitat) pel preu marcat i per altres condicions més difícils de mesurar: presentació, higiene de l'establiment, simpatia personal, condicions de la venda, etc.

L'activitat comercial de la zona (en especial els productes d'ús diari) està atesa per petits comerços relativament nombrosos; aquest fet, que en bona teoria comporta un increment tant dels costos socials (desplaçament de molts minoristes d'una mateixa zona al mercat central) com dels costos privats (instal·lació de la botiga), incideix sobre el preu de venda dels productes. Aquesta situació de caràcter generalitzat es troba agreujada, en aquest cas, per les distàncies que separen els mercats més propers (Sant Antoni, mercadet del Carme, Sants i Hostafrancs), concluint tot això en uns preus de venda comparativament més elevats (encara que, evidentment, no sempre ni per tots els productes) que els existents a altres barris de Barcelona amb ingressos més elevats.

En aquest sentit, resulta plenament coherent que un dels desitjos més clarament explicitats sigui el de comptar amb un mercat, el qual indubtablement en l'actual situació influiria en sentit positiu.

LOS VERTEDEROS DE BASURAS

Las basuras ya no están; al fin, después de tantos años de intentarlo se ha conseguido. Aunque para ello tuvieron que ocurrir los desgraciados accidentes de Can Clos en diciembre de 1971 y los vecinos demostraron palpablemente que consideraban la situación como límite.

Pero aún existen problemas, en especial para Can Clos; la seguridad de que la montaña no pueda originar nuevos corrimientos de tierras no es suficiente, como tampoco lo es la evacuación de las aguas residuales que a través de ella se filtran.

ELS ABOCADORS D'ESCOMBRARIES

Ara ja no tiren escombraries; a la fi, després de tants anys d'intentar-ho, s'ha aconseguit. Encara que, per arribar a això, haguessin hagut d'ocórrer els desgraciats successos de Can Clos el desembre de 1971 i els veïns haguessin hagut de demostrar palpablement que consideraven la situació com a límit.

Però encara resten problemes, especialment a Can Clos; la seguretat que la muntanya no pugui originar nous corriments de terres no és pas suficient; com tampoc no ho és l'evacuació de les aigües residuals que es filtren a través d'ella.

III. PARA UNA ACTUACION COMUNITARIA

LAS BASES DE PARTIDA

A través de la lectura de las páginas precedentes pueden constatarse sumariamente la situación del sector Port - Zona Franca. Junto a ella, y en otro plano, cabe remarcar la existencia de núcleos de personas, habitantes de los distintos barrios, dotadas de una decidida voluntad de participación en orden a una superación de la problemática urgente. Un segundo elemento que discurre paralelo al anterior lo constituye la progresiva sensibilización, ante las dificultades del momento, de sectores de población cada vez más amplios. Junto a estas dos características sociales de signo indudablemente positivo aparecen otros de índole contraria.

El sistema de relaciones practicado en el tiempo libre, indica una acusada marginación con respecto al resto de la ciudad. Esta marginación se manifiesta, asimismo, en otra vertiente inexistente en los barrios centrales de Barcelona; la presencia de un caciquismo cuya fuerza radica más que en su base económica, en las relaciones, reales o ficticias, que los componentes de este grupo de presión a escala local poseen con la Administración municipal.

La urgencia de los problemas existentes, unida a la escasa atención que la Administración presta a los mismos, explica sobradamente la total falta de confianza respecto a las actuaciones de la Administración municipal.

Es a partir de estas coordenadas sucintamente expuestas que toma cuerpo y consideración una posible definición de objetivos.

NOTAS PARA UN PROGRAMA DE ACTUACION SOLIDARIA

La gravedad y complejidad de los males que afectan al sector demanda no sólo la pronta resolución de los déficits y problemas urbanísticos existentes, sino, también, el incremento de las fórmulas organizativas que facilitan el análisis y decisión de los propios ciudadanos frente a sus problemas.

Dadas las limitaciones legales existentes en cuanto a causas asociativas, el marco orgánico queda substancialmente reducido a tres tipos de organización:

A) Asociaciones de base.- De carácter muy amplio, agruparían a aquellos tipos de asociaciones formadas, bien por obligatoriedad jurídica, (asociaciones de habitantes de un inmueble, etc), bien de forma natural (actividades deportivas, de ocio, culturales, religiosas, etc).

En este plano, tres objetivos básicos pueden señalarse: en primer lugar, el desarrollo de este tipo de agrupaciones, por cuanto determinan un indudable enriquecimiento de la "densidad de las relaciones sociales". En segundo, el esfuerzo por parte de las mismas para deslindar de sus problemáticas particulares aquellos aspectos que les son propios de aquellos otros que tienen su causa en motivos más amplios y globales. Por último, y como consecuencia del punto anterior, la coordinación en los niveles que sea posible, para la puesta en común de problemas y soluciones.

B) Centros sociales.- Los centros sociales constituyen uno de los escasos elementos de que disponen los habitantes del sector para su relación, formación y utilización del ocio; por ello, la atención que a los mismos debe prestar el Patronato Municipal de la Vivienda y otros organismos, es prioritaria.

En este sentido, debe señalarse la escasa dotación de medios de que algunos de ellos disponen, insuficiencia más acusada en unos casos (Polvorín, Casas Baratas) que en otros (Can Clos, La Viña).

III. PER A UNA ACTUACIÓ COMUNITÀRIA

LES BASES DE PARTIDA

A través de la lectura de les pàgines precedents es pot constatar sumàriament la situació del sector Port - Zona Franca. Al seu costat, i en un altre nivell, es pot remarcar l'existència de nuclis de persones, habitants dels diferents barris, dotades d'una voluntat decidida de participació en ordre a una superació de la problemàtica urgent. Un segon element, que discórrer paral·lel a l'anterior, el constitueix la progressiva sensibilització en front a les dificultats del moment de sectors de població cada vegada més amplis. Al costat d'aquestes dues característiques socials de signe indubtablement positiu, n'apareixen d'altres d'indole contrària.

El sistema de relacions practicat en el temps lliure indica una acusada marginació respecte a la resta de la ciutat. Aquesta marginació es manifesta així mateix en un altre aspecte, inexistent als barris centrals de Barcelona; la presència d'un caciquisme la força del qual radica més que en la seva base econòmica, en les relacions -reals o no- que els components d'aquest grup de pressió a escala local posseeixen amb l'Administració municipal.

La urgència dels problemes existents, unida a l'escassa atenció que l'Administració els dispensa, explica amb escreix la manca total de confiança respecte a les actuacions de l'Administració municipal.

Es a partir d'aquestes coordenades succintament exposades que pren cos i consideració una possible definició d'objectius.

NOTES PER A UN PROGRAMA D'ACTUACIÓ SOLIDÀRIA

La gravetat i la complexitat dels mals que afecten el sector demana no solament la ràpida resolució dels déficits i problemes urbanístics existents sinó, també, l'increment de les fórmules organitzatives que facilitin l'anàlisi i la decisió dels propis ciutadans enfront dels seus problemes.

Les limitacions legals existents quant a fórmules associatives fan que el marc orgànic quedi reduït substancialment a tres tipus d'organització:

A) Associacions de base.- De caràcter molt ampli, agruparien aquells tipus d'associacions formades bé per obligatorietat jurídica (associacions d'habitants d'un immoble, etc.), bé de forma natural (activitats deportives, d'oci, culturals, religioses, etc.).

A aquest nivell es poden senyalar tres objectius bàsics: en primer lloc, el desenvolupament d'aquests tipus d'agrupacions perquè determinen un indubtable enriquiment de la "densitat de les relacions socials". En segon lloc, l'esforç per part de les mateixes per tal de diferenciar de les seves problemàtiques particulars, aquells aspectes que els són propis d'aquells altres que tenen llur causa en motius més amplis i globals.

Per últim, i com a conseqüència del punt anterior, la coordinació als nivells que sigui possible per al plantejament comú de problemes i solucions.

B) Centres socials.- Els centres socials constitueixen un dels escassos elements de què disposen els habitants del sector per a la seva relació, formació i utilització del lleure; per això, l'atenció que el "Patronato Municipal de la Vivienda" i altres organismes ha de prestar-los-hi, és prioritària.

En aquest sentit, s'ha d'assenyalar l'escassa dotació de mitjans de què alguns d'ells disposen, insuficiència més acusada en uns casos (Polvorín, Casas Baratas) que en d'altres (Can Clos, La Vinya).

En orden a la adecuación de locales más amplios de este tipo de equipo debe señalarse:

- I. La necesidad de dotarlos de locales más amplios (Polvorín y Casas Baratas), aunque sea en base a instalaciones provisionales.
- II. Mejora del equipo actual bajo el criterio de que deberían ser los propios usuarios los que establecieran las definiciones y prioridades en los elementos a mejorar.
- III. Provisión de nuevos centros (uno sería el mínimo necesario) en las áreas de edificación reciente -bloques de la Sagrada Familia- o desatendidas -áreas de Ntra. Sra. del Port y del Paseo de la Zona Franca.

A nivel de la propia comunidad, el objetivo central debe centrarse en una correcta utilización de los centros sociales. Estos, por definición y principio, deben tender a acoger a todas las personas ubicadas en su área de influencia; en este sentido, la representatividad de las juntas directivas, el estímulo para la participación de todos en las actividades, el ajuste a una forma clara y definida de la regulación de los mandatos y de los períodos de elecciones, constituyen factores de obligado cumplimiento.

En todo caso debe evitarse que a nivel de centros se produzca un desfase acusado entre una minoría más mentalizada y las restantes capas de población; ello será posible si el objetivo del centro es el de acoger la totalidad de las iniciativas de carácter popular.

C) Las asociaciones de vecinos.- Tanto por sus características como por los objetivos que les son propios, este tipo de organización jurídicamente establecida posibilita un campo de actuación indudablemente adecuado a la problemática de este tipo de zonas.

Su ventaja sobre otras fórmulas vigentes -al menos sobre el papel- puede centrarse en tres aspectos.

Así, y en primer término, constituyen una figura jurídica precisa a la que se le reconocen atribuciones -si bien muy limitadas- en orden a actuar sobre los problemas de carácter ciudadano. Un segundo e importante elemento es el de la apertura y representatividad que las mismas pueden alcanzar y que las hace escasamente susceptibles de ser instrumentalizadas en beneficio de determinados grupos de presión locales. Por último, su poder potencial está estrechamente relacionado con la cantidad e intensidad de las adhesiones que en su actuación pueden captar.

El sector posee dos asociaciones; una a nivel de barrio -Eduardo Aunós- y otra con ámbito sectorial, ambas con estatutos aprobados hace un año por el Gobierno Civil de la Provincia.

En ambos casos los trámites han resultado increíblemente largos y en los que la Administración Municipal y Provincial se ha mostrado extraordinariamente lenta.

Ello no deja de ser sorprendente por cuanto la vida real de una ciudad depende básicamente del interés de sus ciudadanos de participar en el enfoque y resolución de los problemas comunes, interés que debe ser estimulado y fomentado por la propia Administración.

OBJETIVOS MATERIALES

A) LA ENSEÑANZA.- Las deficiencias en el equipo docente son importantes. Si bien se sitúan en planos distintos. En cuanto a déficit físico de plazas, éste se presenta de forma más acusada en los grados no obligatorios: bachillerato, guarderías, maternas y parvularios; especialmente en los tres primeros.

Por lo que se refiere a la enseñanza primaria, el sector dispone de dos unidades docentes (Can Clos y Casas Baratas) que de funcionar a plena capacidad permitirían aligerar rápidamente la gravedad del problema.

En ordre a l'adequació a aquest tipus d'equipament, cal senyalar:

- I/ La necessitat de dotar-los de locals més amplis (Polvorín i Casas Baratas), encara que sigui en base a instal·lacions provisionals.
- II/ Millora de l'equipament actual sota el criteri que haurien d'ésser els propis usuaris els qui establissin les definicions i prioritats dels elements a millorar.
- III/ Provisió de nous centres (un seria el mínim necessari) a les àrees d'edificació recent -blocs de la Sagrada Família- o desateses -àrea de Ntra. Sra. del Port i del Passeig de la Zona Franca.

A nivell de la pròpia comunitat, l'objectiu essencial ha de centrar-se en una correcta utilització dels centres socials. Aquests, per definició i principi, han de cercar d'acollir totes les persones ubicades en la seva àrea d'influència; en aquest sentit, la representativitat de les juntes directives, l'estímul per la participació de tothom en les activitats, l'ajustament a una forma clara i definida de la regulació dels manaments i dels períodes d'eleccions, constitueixen factors d'acompliment obligat.

Cal evitar en tot cas que a nivell de centres es produeixi un desfasament acusat entre una minoria més mentalitzada i les altres capes de població, cosa que serà possible si l'objectiu del centre és d'acollir la totalitat de les iniciatives de caràcter popular.

C) Les associacions de veïns.- Tant per les seves característiques com pels objectius que els són propis, aquest tipus d'organització jurídicament establerta possibilita un camp d'actuació indubtablement adequat a la problemàtica d'aquest tipus de zones.

El seu avantatge sobre altres fórmules vigents -almenys sobre el paper- pot centrar-se en tres aspectes.

Així, en primer lloc, constitueixen una figura jurídica precisa a la que es reconeixen atribucions -encara que molt limitades- en ordre a actuar damunt els problemes de caràcter ciutadà. Un segon element important és el de l'apertura i representabilitat que puguin assolir i que les fa escassament susceptibles de ser instrumentalitzades en benefici de determinats grups de pressió locals. Per últim, el seu poder potencial està estretament relacionat amb la quantitat i intensitat de les adhesions que en llur actuació pugui captar.

El sector posseeix dues associacions; una a nivell de barri -Eduardo Aunós- i una altra amb àmbit sectorial, ambdues amb estatuts aprovats fa un any pel "Gobierno Civil de la Provincia".

En els dos casos, els tràmits han resultat increïblement llargs i, en ells, l'Administració municipal i provincial s'ha mostrat extraordinàriament lenta.

Això no deixa de ser sorprenent, doncs la vida real d'una ciutat depèn bàsicament de l'interès dels seus ciutadans de participar en la consideració i la resolució dels problemes comuns, interès que ha d'ésser estimulat i fomentat per la pròpia Administració.

OBJECTIUS MATERIALS

A) L'ENSENYAMENT.- Les deficiències de l'equipament docent són importants, tot i que es situen a nivells distints. Pel que es refereix a dèficit físic de places, aquest es presenta de forma més acusada en els graus no obligatoris: batxillerat, guarderia, maternals i parvularis; especialment als tres primers.

Pel que fa a l'ensenyança primària, el sector disposa de dues unitats docents (Can Clos i Casas Baratas) que si funcionessin a plena capacitat permetrien allaugerir ràpidament la gravetat del problema.

Els objectius a curt termini en aquest capítol es poden centrar en els següents aspectes:

Los objetivos a corto plazo en este capítulo pueden centrarse en los aspectos siguientes:

- * Construcción de dos guarderías-maternales con una capacidad por unidad no inferior a las 60 plazas; su ubicación, además de responder a las exigencias de este tipo de centros -desplazamientos máximos inferiores a 500 m.-, debe contemplar el carácter de la trama urbana que singulariza a la zona.
- * Equipamiento en profesorado y medios docentes de las unidades de Can Clos y Casas Baratas.
- * Ha sido inaugurado recientemente un centro de formación profesional en el área de la Zona Franca; su finalidad -suplir a la Escuela Profesional de la Merced- ha significado la no admisión de alumnos, en valores mínimamente significativos, con domicilio en el sector. El horario de este centro tampoco se adapta totalmente a las necesidades de los jóvenes trabajadores, cuyas posibilidades de formación se reducen a las horas nocturnas.
Un objetivo inmediato, que maximizaría el equipo existente, sería el de ampliar la capacidad de dicho centro así como la de los horarios de clase.
- * Adecuación de las unidades de Can Clos y Casas Baratas para impartición de clases de Bachillerato nocturno.

B) LOS SERVICIOS SANITARIOS Y MEDICOS.- El equipo sanitario es limitado como se desprende del texto precedente.

Este hecho, unido a la extracción social esencialmente obrera de la población, sitúa en primer término la función a desarrollar por la Seguridad Social.

En efecto, el limitado número de centros médicos dependientes de la Seguridad Social implica un grave obstáculo para el ejercicio de una medicina realmente al alcance de todos: en este sentido, la necesidad de un ambulatorio emplazado en la propia zona es necesidad ineludible, más cuando la población de la misma resulta, como en este caso, absolutamente consciente del problema y actúa en un sentido absolutamente positivo para conseguir su pronta solución. En esta línea se inscribe la encuesta realizada que persigue contabilizar el volumen, tanto en número de personas como en valor de las cotizaciones, con que la zona incide en el Seguro Obligatorio de Enfermedad de Barcelona.

C) EL EQUIPAMIENTO CULTURAL Y RECREATIVO.- Los objetivos a corto plazo deberían centrarse en dos de concretos: el aprovechamiento máximo de las instalaciones existentes en Montjuïc -deportivas y zonas verdes- y la adecuación del equipamiento necesario a las necesidades de la población residente.

En este sentido, pueden apuntarse una serie de medidas tales como:

- * Libre utilización de las instalaciones deportivas de Montjuïc por parte de los habitantes de nuestros barrios. Los centros sociales, Instituto Social de la Juventud, parroquias, etc. podrían canalizar y tramitar la organización y control para obtener un uso racional de las mismas.
- * Aumento de la intensidad de los transportes públicos a través de la montaña de Montjuïc a fin de aumentar la accesibilidad tanto a las instalaciones, como de Barcelona centro.
- * Habilitación temporal de algunos solares como áreas de juego infantiles, hasta que no se disponga de zonas verdes a escala de barrios.
- * Subvención para la ampliación y coordinación de las diversas pequeñas bibliotecas existentes. El esquema orgánico básico debería fundamentarse en el funcionamiento rotatorio de la bibliografía existente entre las pequeñas bibliotecas de barrio. (ubicadas en los centros sociales y el Instituto Social de la Juventud), operación que debería ser centralizada a través de una unidad central del sector, que, asimismo, sería la responsable de la renovación de textos.

- * Construcció de dues guarderies-maternals amb una capacitat per unitat no inferior a les 60 places; la seva ubicació, a més a més de respondre a les exigències d'aquest tipus de centres -desplaçaments màxims inferiors a 500 m.- ha de contemplar el caràcter de la trama urbana que singularitza la zona.
- * Equipament en professorat i mitjans docents de les unitats de Can Clos i Casas Baratas.
- * S'ha innaugurat recentment un centre de formació professional a l'àrea de la Zona Franca; la seva finalitat -suplir la "Escuela Profesional de la Merced"- ha significat la no admissió d'alumnes, en valors mínimament significatius, amb domicili al sector. L'horari d'aquest centre tampoc no s'adapta totalment a les necessitats dels joves treballadors, les possibilitats de formació dels quals es redueixen a les hores nocturnes.
Un objectiu immediat, que maximalitzaria l'equipament existent, seria ampliar la capacitat de l'esmentat centre així com la dels horaris de les classes.
- * Adequació de les unitats de Can Clos i Casas Baratas per tal de donar classes de batxillerat nocturn.

B) ELS SERVEIS SANITARIS I MÈDICS.- L'equipament sanitari és limitat, tal i com es desprèn del text precedent.

Aquest fet, unit a l'extracció social essencialment obrera de la població, situa en primer terme la funció a desenvolupar per la "Seguridad Social".

En efecte, el limitat nombre de centres mèdics depenents de la "Seguridad Social" impliquen un gran obstacle per a l'exercici d'una medicina realment a l'abast de tothom; en aquest sentit, la necessitat d'un ambulatori emplazat a la pròpia zona és de tot punt ineludible, més si, com en aquest cas, la població de la mateixa resulta absolutament conscient per a aconseguir llur ràpida solució. En aquesta línia, s'inscriu l'enquesta realitzada que cerca comptabilitzar el volum, tant en nombre de persones com en valor de les cotitzacions, amb què la zona incideix al "Seguro Obligatorio de Enfermedad" de Barcelona.

C) L'EQUIPAMENT CULTURAL I RECREATIU.- Els objectius a curt termini haurien de centrar-se en dos de concrets: el màxim aprofitament de les instal·lacions existents a Montjuïc -deportives i zones verdes- i l'adequació de l'equipament necessari a les necessitats de la població resident.

En aquest sentit, es poden apuntar una sèrie de mesures com les següents:

- * Lliure utilització de les instal·lacions deportives de Montjuïc per part dels habitants dels nostres barris. Els centres socials, "Instituto Social de la Juventud", parròquies, etc. podrien canalitzar i tramitar la organització i control per tal d'obtenir un ús racional de les instal·lacions esmentades.
- * Augment de la intensitat dels transports públics a través de la muntanya de Montjuïc a fi d'augmentar l'accessibilitat tant de les dites instal·lacions com del centre de Barcelona.
- * Habilitació temporal d'alguns solars com a àrees de joc infantil, fins que no es disposi de zones verdes a escala de barri.
- * Subvenció per l'ampliació i coordinació de les diverses petites biblioteques existents. L'esquema orgànic bàsic hauria de fonamentar-se en el funcionament rotatori de la bibliografia existent entre les petites biblioteques de barri (ubicades als centres socials i al "Instituto Social de la Juventud"), operació que caldria que fos centralitzada mitjançant una unitat central del sector, la qual -ahora- seria responsable de la renovació textos.
- * Les subvencions haurien d'anar a càrrec, fonamentalment, de l'administració municipal i provincial així com d'aquells centres de crèdit popular ubicats al sector.

Aquests elements més l'ampliació -ja enunciada- dels centres socials no representaria- és evident donada la magnitud del problema- una solució a la situació actual.

- * Las subvenciones deberían correr a cargo, fundamentalmente, de la Administración Municipal y Provincial así como de aquellos centros de crédito popular ubicadas en el sector.

Estos elementos, junto con la ampliación, ya enunciada, de los centros sociales, no representaría, ello es evidente dada la magnitud del problema, una solución total, pero sí un paso importante en relación a la situación actual.

D) EL EQUIPO TECNO-URBANISTICO.- Exceptuando la red de teléfonos, la mayor parte de este tipo de equipo compete al Ayuntamiento. Barcelona, que según la propia corporación tendrá absorbidos todos sus déficits funcionales en el año dos mil (1), ha vivido hasta ahora de espaldas a estos barrios. Ello debe terminarse.

La actuación municipal en este plano debe centrarse, a corto plazo, en:

- * Alcantarillado y pavimentación de las calles.
- * Adecuación de los viales para un uso peatonal con plena seguridad física. En este sentido, pueden señalarse como muy importantes los accesos a Can Clos y la carretera que bordea el perímetro del Polvorín.
- * Iluminación pública de las calles con standards (lux/m²) no inferiores a los valores medios del resto de la ciudad.

Por su parte, resulta inexcusable que la Compañía Telefónica Nacional de España no preste una mayor atención por la dotación y funcionamiento de los servicios del sector, y ello, por tres razones básicas: el peso de la población establecido en el mismo, el carácter de servicio público que preside esta actividad y la marginalidad física del sector.

E) VIVIENDA.- La problemática de la vivienda no admite soluciones coyunturales; su situación es un claro exponente de las coordenadas socioeconómicas que presiden el país. Por esta razón, escasos objetivos pueden indicarse a nivel de sector, si bien es posible señalar dos harto concretos:

- * La total erradicación de las barracas que a pesar de las continuadas promesas, siguen perviviendo en algunos puntos.
- * La necesidad de un planteamiento a fondo presidido por un enfoque totalmente social de la situación de las viviendas de Can Clos, Polvorín y Casas Baratas, por parte del Patronato Municipal de la Vivienda.

F) COMUNICACIONES.- La montaña de Montjuïc como límite físico con respecto a la ciudad, la situación periférica y la migradez de las líneas de transporte público que comunican el sector con puntos centrales de Barcelona, constituyen los elementos de base en el mantenimiento de una población escasamente integrada al sistema urbano.

G) VERTEDEROS DE BASURAS.- Los vertederos ya no existen en activo pero sí continúan las basuras depositadas durante 15 años con efectos perfectamente perceptibles. Por esta causa deben corregirse una serie de importantes defectos:

- * Evitar las emanaciones de gases.
- * Canalizar totalmente las aguas residuales.
- * Proceder, hasta su total supresión, a la eliminación de los insectos y ratas que pueblan los vertederos.

D) L'EQUIPAMENT TECNO-URBANÍSTIC.- Exceptuant la xarxa de telèfons, la major part d'aquest tipus d'equipament és de la competència de l'Ajuntament. Barcelona, que segons aquesta corporació tindrà tots els seus déficits funcionals absorbits l'any dos mil (1), ha viscut fins ara d'esquena a aquests barris. Cal que això acabi.

La actuació municipal en aquest pla ha de centrar-se, a curt termini, en:

- * Xarxa de clavagueres i pavimentació dels carrers.
- * Adequació dels vials per a ús peatonal amb plena seguretat física. En aquest sentit, poden assenyalar-se com a molt importants els accessos a Can Clos i la carretera que volta el perímetre del Polvorín.
- * Il·luminació pública dels carrers amb standards (lux/m^2) no inferiors als valors mitjos de la resta de la ciutat.

De la seva banda, resulta inexcusable que la "Compañía Telefónica Nacional de España" no mostri una preocupació més gran per la dotació i el funcionament dels serveis del sector, i això, per tres raons bàsiques: el pes de la població establerta en ell, el caràcter de servei públic que presideix aquesta activitat i la marginalitat física del sector.

E) VIVENDA.- La problemàtica de la vivenda no admet solucions conjunturals; la seva situació és un clar exponent de les coordenades socio-econòmiques que presideixen el país. Per aquesta raó, són escassos els objectius que poden indicar-se a nivell de sector, encara que se'n poden senyalar dos de molt concrets:

- * L'erradicació total de les barraques que, malgrat les contínues promeses, segueixen existint en alguns punts,
- * La necessitat d'un plantejament a fons, presidit per una visió totalment social de la situació de les vivendes de Can Clos, Polvorín i Casas Baratas, per part del "Patronato Municipal de la Vivienda".

F) COMUNICACIONS.- La muntanya de Montjuïc com a límit físic respecte a la ciutat, la situació perifèrica i la migradesa de línies de transport públic que comuniquen el sector amb punts centrals de Barcelona, constitueixen els elements de base en el manteniment d'una població escassament integrada en el sistema urbà.

És per aquesta raó que la millora i el replantejament dels transports públics constitueix una necessitat urgent.

G) ABOCADORS D'ESCOMBRARIES.- Els abocadors ja no existeixen en actiu però continuen, en canvi, les escombraries dipositades durant 15 anys amb efectes perfectament perceptibles. Per aquesta causa, cal corregir una sèrie d'importants defectes:

- * Evitar les emanacions de gasos.
- * Canalitzar totalment les aigües residuals.
- * Procedir, fins a la total supressió, a l'eliminació dels insectes i les rates que poblen els abocadors.

(1) "Barcelona. Año dos mil". Ayuntamiento de Barcelona.

